

UUTISIA PYHÄLTÄ MAALTA

Ulkomaankirjeenvaihtajan työ ja uutisvalinnat Lähi-idässä

Tuomas Keränen – Mikko Lindqvist

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu, DIAK LÄNSI

Turun toimipaikka

Viestinnän koulutusohjelma

Medianomi (AMK)

”Ennen kuin tulin tänne paikalliset johtajat, kuten Ariel Sharon, Benjamin Netanjahu ja Jasser Arafat, olivat elämää isompia. He olivat isoja, asiat olivat isoja ja kaikkea oli vaikea käsittää. Tänne tullessa sitä huomaa, että he ovat kaikki mitättömiä. Mielestäni tämän alueen johtajat ovat tavallaan lapsellisia. He kinastelevat kaikista pikkujutuista ja asioista tulee heille hyvin henkilökohtaisia ja tunteellisia.”

-tutkimukseen haastateltu ulkomaankirjeenvaihtaja

TIIVISTELMÄ

Tuomas Keränen & Mikko Lindqvist. Uutisia pyhältä maalta. Ulkomaankirjeenvaihtajan työ ja uutisvalinnat Lähi-idässä, Turku, syksy 2009, 62 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Turun toimipaikka, viestinnän koulutusohjelma, medianomi (AMK).

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää, millä perusteilla Lähi-idässä Israelissa ja palestiinalaisalueilla työskentelevät ulkomaankirjeenvaihtajat valitsevat uutisensa. Tutkimme myös, eroavatko kyseisten ulkomaantoimittajien uutiskriteerit muista yleisesti hyväksytyistä uutiskriteereistä. Koska suomalaisen median ulkomaan uutisointi perustuu vahvasti ulkomaalaisten toimistojen tarjontaan (Abu-Hanna 2002, 110), tutkimus tarjoaa näkökulman myös siihen, kuka suomalaisten mielikuvaa Lähi-idästä rakentaa.

Tutkimusmenetelmämme on laadullinen. Tutkimuksen määrällisenä aineistona on Israelissa asuvien ulkomaankirjeenvaihtajien haastatteluja. Haastattelimme heitä Jerusalemissa huhti–toukokuussa 2009. Tutkimukseen osallistui neljä Lähi-idän kirjeenvaihtajaa eri medioista. Haastatellut edustivat eurooppalaisia yleisradioyhtiöitä, suurta englantilaista sanomalehteä ja yhdysvaltalaisista uutiskanavaa. Vastaajat saivat oikeuden vastata nimettöminä. Tutkimuksen teoreettisena aineistona käytettiin sekä uutisista että ulkomaan uutisista tehtyä kirjallisuutta, tutkimuksia ja artikkeleita.

Opinnäytetyön kirjallinen osa ja tuoteosa liittyvät vahvasti toisiinsa. Kirjallisessa tutkimuksessa analysoidaan tekijöiden omia kokemuksia toimittajan työstä Israelissa ja palestiinalaisalueilla. Tuomas Keränen ja Mikko Lindqvist toimittivat Länsirannan palestiinalaisalueilta keväällä 2009 viiden ajankohtaisjutun sarjan. Juttusarja esitettiin Ylen Aamu-tv:ssä heinä–elokuussa 2009.

Lähi-idän kirjeenvaihtajien tekemistä jutuista suurin osa käsittelee Israelin ja Palestiinan välistä konfliktia. Taustoittavia, niin sanottuja feature-juttuja, tehdään vähemmän, koska kovien uutisten välittäminen vie kaiken ajan. Tavallisten palestiinalaisten ja israelilaisten ihmisten arjelle ei toimittajilla jää aikaa.

Asiasanat: Palestiina, Israel, konfliktiuutisointi, ulkomaankirjeenvaihtaja, uutiskriteerit, ulkomaan uutisointi, toimittaja, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Mikko Lindqvist & Tuomas Keränen. News from the Holy Land. Correspondent work and news choices in Middle East fall 2009. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Communication and Media.

This thesis surveys how correspondents in the Middle East, in Israel and Palestinian territories, choose their news. An additional objective of the thesis is to study correspondents' news criteria and how news criteria in the Middle East vary from normal. Finnish foreign news comes mainly from the supply of foreign news agencies (Abu-Hanna 2002, 110) and our thesis work provides a perspective that eventually builds the image of the Middle East to Finns.

Our research method was qualitative. The quantitative research material consisted of interviews with the correspondents. Interviews were conducted during April and May 2009. Four Middle East correspondents from different media were interviewed for this research. The interviewed represent European broadcast companies, an English newspaper and a news channel from the United States. The interviewees were entitled to do the interviews anonymously. The theoretical material consisted of literature, studies and articles from news and from foreign news.

The literary part and the productive parts are strongly connected. In our literature research we analyze our own experiences about working as a journalist in Israel and Palestinian territories. Tuomas Keränen and Mikko Lindqvist did five magazine-style stories from the West Bank in the spring 2009. These stories were broadcasted in YLE morning television during July-August 2009.

Most of the stories, which are done by the Middle East correspondents, handle the conflict between Israel and Palestine. Feature-stories, stories with more background are done less, because doing hard news takes all the time. Correspondents have too little time to report stories, which show, about the normal life of Palestinians and Israelis.

Keywords: Palestine, Israel, Correspondent, Conflict, Foreign news, News criteria

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	8
2.1 Aikaisempi tutkimus	8
2.2 Tutkimuskohde	10
2.3 Aineisto	12
2.4 Analyysimetodi	14
3 UUTISIA PYHÄLTÄ MAALTA	16
3.1 Lähi-idän uutisten historia ja tekijät	16
3.2 Lähi-idän uutiset suomalaisessa mediassa	18
3.3 Ulkomaanuutiset ja yleisö	25
4 ULKOMAANUUTISTEN KRITTEERIT	31
5 TYÖTAVAT KONFLIKTIN KESKELLÄ	34
5.1 Uutisvalinnat Israelissa ja palestiinalaisalueilla	34
5.2 Arki vastaan kovat uutiset	39
5.3 Toimittaja tilaustyön tekijänä	42
5.4 Kertomatta jääneet tarinat	45
5.5 Lobbarien armoilla	47
5.6 Maakohtaisia eroja ja positiivisia uutisia	50
6 TV-JUTTUIJEN TOIMITTAMINEN LÄNSIRANNALTA	53
7 POHDINTA	57
7.1 Tulosten analyysi	57
7.2 Lopuksi	61
LÄHTEET	63
LIITTEET	
LIITE 1 Haastattelurunko	66
LIITE 2 Ylen palaute tilaustyönä tehdystä juttusarjasta	67
LIITE 3 Juttusarja Länsirannalta, DVD	

1 JOHDANTO

Israelin ja Palestiinan välinen konflikti on ollut maailmalla yksi eniten uutisoiduimmista aiheista jo vuosikymmenien ajan. Tuskin yksikään muu konfliktiuutisointi herättää niin paljon tunteita kuin pyhällä maalla käytävät kiistat.

Suomalaisen ulkomaan uutisoinnin on todettu olevan riippuvainen ulkomaisten uutistoimistojen tarjonnasta (Savolainen & Ristola 2006). Tämä pätee myös Lähi-itää koskevissa asioissa. Savolaisen ja Ristolan mukaan suomalaisten mediakuluttajien pääuutistuottaja Suomen Tietotoimisto nojaa ulkomaan uutisoinnissaan lähes yksinomaan usean ulkomaisen uutistoimiston tarjontaan. Koska lähes kaikki suomalaiset ulkomaantoimitukset käyttävät Yleisradiota (Yle) lukuun ottamatta STT:n tarjoamia uutispalveluita, ovat ulkomaiset toimijat suurilta osin vastuussa siitä kuvasta, jollaisena Lähi-itä suomalaisille näyttää. Yle Uutisetkin käyttää Lähi-idän uutisoinnissaan ulkomaisia uutistoimistoja, mutta sillä on lisäksi Israelissa vakituinen freelancetoimittaja.

Suomalaisessa mediassa esitettävät Lähi-idän uutiset keskittyvät suurelta osin konfliktiin, alueen politiikkaan ja ääriryhmiin (Abu-Hanna 2002). Eri medioissa julkaistut jutut Israelista tai palestiinalaisalueilta saavat usein osakseen runsasta kritiikkiä (Savolainen & Ristola 2006). Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin molemmat osapuolet haukkuvat usein samaa artikkelia tai televisiouutista oman kantansa vastaiseksi. Myös suomalaiset toimittajat ja toimitukset joutuvat elämään asian kanssa.

Suomalaisilla medioilla ei ole pysyviä kirjeenvaihtajia Lähi-idässä. Suomessa julkaistuja jutuista suurin osa on siis uutistoimistotarjonnan pohjalta tehtyjä juttuja. Näistä osa on jopa suoria suomennoksia. Kuka siis on vastuussa kritiikistä, jota suomalaiset toimittajat saavat osakseen? Keitä ovat ne henkilöt, jotka rakentavat suomalaisten kuvaa Lähi-idästä ja sen asukkaista? Näistä ajatuksista syntyi tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys: millaisin perustein Israelissa ja palestiinalaisalueilla asuvat ja työskentelevät ulkomaankirjeenvaihtajat valitsevat uutisjuttujensa aiheet? Tutkimuksessa kartoitamme myös sitä, onko kirjeenvaihtajien mielestä erilaista työskennellä ulkomaantoimittajana Israelissa ja palestiinalaisalueilla kuin muissa maissa? Kaikilla haastattelemillamme toimittajilla on kokemusta kirjeenvaihtajan työstä myös muualta kuin Lähi-idästä. Vas-

tauksissaan he pohtivat mahdollisia eroja niin työtapojen kuin varsinaisten uutiskriteerien osalta.

Halusimme tutkia aihetta, koska olemme molemmat osallistuneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun toimipaikan Building Media Competence in Palestine-hankeeseen ja toimineet useita kertoja mediakouluttajina Länsirannan palestiinalaisalueilla yliopistossa, pakolaisleirien nuorisokeskuksissa ja muissa kouluissa. Havaitimme, että maailma uutiskuvien ja juttujen taustalla on täysin toisenlainen. Aloimme pohtia, miksi kukaan ei kerro palestiinalaisten ja israelilaisten arjesta ja ihmisten elinolosuhteista. Mikko Lindqvist ihmetteli myös työssään Ylen uutistoimittajana, miksi ulkomaisten uutistoimistojen listoilla näkyy usein feature-juttuja esimerkiksi Afganistanista, mutta harvemmin Lähi-idästä. Tutkiaksemme aihetta matkustimme Israeliin ja haastattelimme ihmisiä uutisten takana. Kysyimme isojen mediatalojen tai uutistoimistojen kirjeenvaihtajilta, miten he uutisensa valitsevat, jääkö asioita kertomatta, miksi alueelta tehdään niin paljon kovia uutisia ja pitäisikö ihmisten arjesta kertoa enemmän.

Kerromme ensin tarkemmin tutkimuksen kohteesta, aineiston keräämisestä ja analyysistä. Luvussa kolme esittelemme Lähi-idän konfliktin ja uutisoinnin historiaa, pohdimme Lähi-idän uutisten näkyvyyttä suomalaisessa mediassa, ja uutisten vaikutusta yleisöön. Luku neljä esittelee ulkomaan uutisten uutiskriteerit, minkä jälkeen siirrymme luvussa viisi tutkimusaineiston analysointiin. Luvussa kuusi käsittelemme omia kokemuksiamme Länsirannan palestiinalaisalueilla työskentelystä keväällä 2009. Luvussa seitsemän esittelemme johtopäätöksemme.

Tutkimukseen liittyy myös Israelin palestiinalaisalueilta toimittamamme viiden ajankohtaisjutun sarja, joka esitettiin Ylen Aamu-tv:ssä heinä–elokuussa 2009. Teimme juttuja viiden viikon ajan maalisk–huhtikuussa 2009. Juttujen aiheet käsittelivät palestiinalaisten arkea, alueen turismia, ruoka- ja tanssikulttuuria, Suomen ja palestiinalaisten välistä kehitysyhteistyötä sekä alueen nähtävyyksiä.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Aikaisempi tutkimus

Israelissa ja palestiinalaisalueilla toimivien kansainvälisten uutistoimistojen työskentelestä ei ole olemassa merkittävää tutkimusta. Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin tähänastinen tutkimus on keskittynyt lähinnä mediasisältöihin ja niiden vaikutuksiin mediayleisöön (Philo & Berry 2004; Riitaoja 2006). Philo ja Berry tutkivat englantilaisia tv-uutisia palestiinalaisten toisen kansannousun aikana vuonna 2000. Heidän pääkohteensa oli BBC:n ja kaupallisen ITV:n uutiset. Tutkimuksen mukaan toisesta kansannoususta, eli intifadasta, kertoneiden uutisten mediasisältö jätti yleisölle hyvin leimaavan ja konfliktikeskeisen kuvan Lähi-idästä. Yleisön muistikuvat tv-uutisista keskittyivät suurimmaksi osaksi väkijoukkoihin, mellakoihin, kivityksiin, ampumisiin, puukotuksiin, kidnappauksiin, protesteihin ja sotilaallisiin hyökkäyksiin. (Philo & Berry 2004, 101.)

Journalistisia työkäytäntöjä, jotka vaikuttavat suomalaisen median Lähi-idän uutisointiin, on tähän mennessä selvitetty yksittäisissä opinnäytetöissä (Kujala 2003; Ristola & Savolainen 2006). Savolainen ja Ristola selvittivät opinnäytetyössään suomalaisten medioiden Israelista ja palestiinalaisalueilta tuottaman materiaalin alkuperää ja siitä yleisöltä saatavaa palautetta. Lisäksi he selvittivät millaista palautetta suomalaiset toimitukset saavat Lähi-itää käsittelevistä jutuista. Tutkimuksensa empiirisen aineiston he keräsivät haastatteleamalla viidentoista suomalaisen sanomalehden ulkomaantoimituksen toimittajia ja päälliköitä. Tutkimukseen valitut lehdet olivat Sanomalehtien liiton jäseniä ja sellaisia, joiden levikki ylitti 30 000. Savolainen ja Ristola keräsivät tutkimuksensa aineiston sähköpostitse.

Savolaisen ja Ristolan mukaan suomalainen media nojaa voimakkaasti ulkomaisten uutistoimistojen antiin, sillä yhdelläkään suomalaisella toimituksella ei ole alueella vakiuista kirjeenvaihtajaa. Monien lehtien ulkomaantoimitukset hoitavat Lähi-idän uutisoinnin julkaisemalla Suomen tietotoimiston tuottamia artikkeleita, jotka puolestaan perustuvat ulkomaisten uutistoimistojen materiaaleihin. Savolaisen ja Ristolan mukaan tällainen uutisointi on suomalaisen median kannalta arveluttavaa, koska lähteiden riip-

pumattomuutta on vaikea tarkistaa, kun toimitaan kansainvälisen ja kasvottoman uutistoimiston ehdoilla. He kokevat pulmalliseksi myös sellaisen toiminnan, jossa suomalainen uutistoimisto tai suomalaiset mediatalot suomentavat ulkomaisten uutistoimistojen tekemiä juttuja ja yhdistelevät niistä omia kokonaisuuksia. Väitettään he perustelevat sillä, että journalismi on tiedonvälitystä: koetun, kuullun ja nähdyn välittämistä toisille ihmisille mahdollisimman autenttisesti. Opinnäytteessään he kysyvät, miten suomalaiset toimittajat voivat välittää suomalaisille mediakuluttajille tietoa mahdollisimman luotettavasti, todentuntuisesti ja vieläpä kiintoisalla tavalla, elleivät he ole itse kokeneet ja nähneet välittämiään asioita? Savolaisen ja Ristolán mukaan suomalaisen median toimintatapa on tässä suhteessa journalismin peruseriaatteiden vastaista. (Savolainen & Ristola, 2006, 54-55.)

Savolaisen ja Ristolán opinnäyte vahvistaa, että suomalaiset mediat käyttävät ulkomaan uutisoinnissaan suurelta osin kansainvälisten uutistoimistojen palveluja. Myös heidän keräämänsä tiedot toimitusten saamasta Lähi-itään liittyvästä palautteesta ovat merkittäviä. Heidän väitteensä siitä, että suomalaisen median toimintamalli on journalismin peruseriaatteiden vastainen, voidaan kuitenkin haastaa. Varmasti muutkin kuin suomalaiset mediat joutuvat käyttämään ulkomaisia uutistoimistoja. Tiedon siirtäminen mahdollisimman autenttisesti, eli välitettävän tiedon kokeminen ja näkeminen, ei ole journalismin ainoa toimintamalli. Siirtomallin lisäksi journalismilla voidaan esimerkiksi muodostaa merkityksiä ja tulkita niitä. Jos journalistien pitäisi Savolaisen ja Ristolán näkemyksiä mukaillen nähdä ja kokea kaikkia kertomansa asiat, olisi heidän työalueensa varmasti pieni ja aihealueet kapeita. Esimerkkinä voidaan käyttää Suomen mediassa vuodesta 2008 asti jatkunutta vaalirahakohua. Miten toimittajat voivat kirjoittaa siitä, vaikka he eivät ole nähneet ja kokeneet väitettyjä laittomuuksia vaalikampanjoiden rahoittamisessa? Toimittajat ovat aina riippuvaisia lähteistä. Joskus ne ovat henkilöitä tai asiakirjoja, mutta myös kansainvälisiä uutistoimistoja pitää voida käyttää lähteenä.

Toisaalta Savolaisen ja Ristolán herättämä kysymys siitä, voidaanko kansainvälisiin uutistoimistoihin luottaa, on myös perusteltu. Globaalisti toimivat uutistoimistot tekevät ensisijaisesti bisnestä. Ne ovat liikemaailman yksiköitä ja tavoittelevat yleisradioyhtiöitä lukuun ottamatta voittoa. Miten siis voimme olla varmoja, etteivät nämä tiedonvälityksen portinvartijat ohjaile ulkomailla työskenteleviä toimittajiaan? Aikaisemmissa tutkimuksissa suuria mediataloja kohtaan on esitetty kritiikkiä puolueellisuudesta. Glas-

gow'n yliopiston mediaryhmän vuonna 2004 julkaisemassa tutkimuksessa (Uskali, 2007, 20) puolestaan esitetään brittiläisten televisioyhtiöiden, kaupallisen ITV:n ja valtiollisen BBC:n, epäonnistuneen Lähi-idän tv-uutisoinnissa neljällä tavalla: 1) konfliktin alkujuuria ei ole kerrottu, 2) Israelin toimia taustoitetaan muttei palestiinalaisten, 3) näkökulmat ovat voittopuolisesti Israelia myötäileviä ja 4) uutisoinnin pääpaino on Israelin uhreissa. Monet tutkimukseen haastatelluista olivat uutisten perusteella sitä mieltä, että palestiinalaiset ovat alueella miehittäjiä. Jotkut haastatelluista jopa uskoivat heidän olevan Afganistanin pakolaisia. Alueella vierailleena on vaikea uskoa, että joku voisi luulla palestiinalaisia miehittäjiksi. Omakohtaiset kokemuksemme kuitenkin osoittavat, että ihmisillä on todella nurinkurinen käsitys alueen arjesta: lähtiessämme työskentelemään Israeliin Länsirannan palestiinalaisalueille monet lähipiirimme jäsenet pelkäsivät ”niiden hullujen ja murhanhimoisten terroristien” tappavan meidät ensi näkemältä. Uskomme, että näihin ihmisiin on vaikuttanut suomalaisen median Lähi-idästä välittämä kuva.

2.2 Tutkimuskohde

Paljon on kirjoitettu siitä, miten ulkomaanuutiset muokkaavat ihmisten käsityksiä muista maista ja kulttuureista. Ulkomaanuutisilla katsotaan olevan vaikutusta myös kulloinkin harjoitettavaan ulkopolitiikkaan (esimerkiksi Kivikuru & Pietiläinen, 1998, 15). Tämä tutkimus tarkastelee ulkomaankirjeenvaihtajien työtapoja ja uutisvalintoja Israelissa ja Länsirannan palestiinalaisalueilla. Suomalaisen median Lähi-idän uutiset ovat usein tyyliltään kuvaavia. Uutisissa kerrotaan usein kuka teki, mitä teki, missä ja kuinka usein. (Abu-Hanna 2002, 109.) Koska Lähi-idästä tulevat uutiset painottuvat koviin uutisiin, halusimme tutkia, miksi israelilaisten ja palestiinalaisten arjesta kertovia ja taustoittavia feature-juttuja ei tehdä enempää. Kovilla uutisilla tarkoitetaan uutisia politiikasta, konflikteista, ristiriidoista, onnettomuuksista ja sodista tai muista ajankohtaisista aiheista. Tutkimus selvittää myös, kuinka paljon toimittajien esimiehet vaikuttavat siihen, mistä aiheista kirjeenvaihtajat juttuja tekevät. Kysyimme kirjeenvaihtajien mielipidettä myös siihen, pitäisikö alueelta tehdä enemmän feature-juttuja.

Rajasimme tutkimuksemme Israelissa pysyvästi asuviin suurten uutistoimistojen tai mediatalojen vakituisiin kirjeenvaihtajiin tai pysyviin freelancereihin. Toisin sanoen sellaisiin, joita suomalainen media käyttää tai voisi käyttää Lähi-idästä tulevien uutisjuttujen lähteinä. Haastatellut asuvat lähellä konfliktialueita ja heidän työnsä painottuu sotiin, selkkauksiin, politiikkaan tai sellaisiin katastrofeihin, joita Suomessa ei yleensä tapahdu.

Tutkimukseen osallistuneet kirjeenvaihtajat vastaavat myös muiden Lähi-idän maiden uutisoinnista omissa välineissään. Kaikki haastatellut ovat työskennelleet ulkomaankirjeenvaihtajina myös muualla kuin Lähi-idässä. Tutkimus selvittää myös, vaikuttaako kohdemaahan siihen, millaisia juttuja kirjeenvaihtajat tekevät, tai millaisia juttuja heiltä tilataan. Emme halunneet rajata tutkimusta pelkästään tiettyihin julkaisumuotoihin. Kaikki haastatellut tekevät monimediallista työtä: julkaisualustoina toimivat radio, televisio, sanomalehti ja verkkojulkaisu.

On mielestämme erikoista, ettei Lähi-idästä uutisia välittävien ulkomaantoimittajien työtavoista ja uutiskriteereistä ole olemassa juurikaan tutkimusta, vaikka heidän roolinsa on merkittävä sen kannalta, miten muut ihmiset kokevat Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin. Lähi-idän kirjeenvaihtajien työtapojen tutkiminen on tärkeää myös lähdekriittisistä syistä, koska suomalainen uutisointi alueelta perustuu suurimmaksi osin uutistoimistojen tarjontaan. On muistettava, että vaikka media parhaimmillaan heijastelee todellisuutta, on kyseenalaista, voidaanko todellista objektiivisuutta milloinkaan saavuttaa. Ulkomaankirjeenvaihtajat ovat ihmisiä, ja aivan kuten muutkin toimittajat, avoimia vaikutteille. Lähdimme tutkimaan Lähi-idän kirjeenvaihtajien työtapoja ja uutiskriteerejä, koska paikan päällä tekemämme havainnot uutisaiheista ja mielestämme kertomisen arvoisista tarinoista, eivät kohdanneet suomalaisen median välittämää ”todellisuutta”.

Tutkimuksessa mielenkiintomme kohdistui erityisesti jakoon niin sanottujen kovien, politiikkaa ja alueen konfliktia käsittelevien uutisten ja taustoittavasti ihmisten arkea kuvailevien feature-juttujen välillä. Aloimme miettiä, jääkö oleellinen osa alueen ihmisten arjesta kertomatta, koska vuosikymmeniä jatkunut konflikti on medioille oiva tapa täyttää tyhjää palstatilaa hiljaisena päivänä.

Jos maailmalla ei tapahdu mitään muuta esimerkiksi hiljaisena heinäkuun päivänä, he [päätoimittajat] toteavat, että mitäs Lähi-idässä tapahtuu? Sitten he soittavat minulle ja kysyvät, mitä voin heille tänään tarjota. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

2.3 Aineisto

Haastattelimme tutkimustamme varten kolmea Israelissa asuvaa kirjeenvaihtajaa ja yhtä täysipäiväisesti työllistettyä, pysyvää freelancertoimittajaa. Haastattelut tehtiin Jerusalemissa huhti–toukokuussa 2009. Haastattelupyynnön lähetimme 15 kirjeenvaihtajalle. Tutkimuksen vastausprosentti on siis noin 30. Kaksi haastateltua edusti eurooppalaisia yleisradioyhtiöitä, yksi suurta englantilaista sanomalehteä ja yksi yhdysvaltalaisista uutiskanavaa.

Kirjeenvaihtajat kertoivat avoimesti työstään ja käsityksistään median toiminnasta alueella. Koska haastatteluissa käsiteltiin heidän työtään mahdollisesti rajoittavia tekijöitä, osallistuneille luvattiin anonymiteetti. Emme siis erittele kirjeenvaihtajien työnantajia tämän tarkemmin. Tutkimuksessa kirjeenvaihtajat nimettiin numeroin. Toimittajien suoria lainauksista olemme poistaneet kohtia, jotka saattavat paljastaa kirjeenvaihtajan henkilöllisyyden. Poistetut kohdat merkitsimme kahdella peräkkäisellä ajatusviivalla. Täsmäntäviä kohtia tai lukemista helpottavia sanoja on merkitty hakasulkeisiin. Toimittajien sitaattit olemme kääntäneet suomeksi. Alkuperäiset haastattelut ovat hallussamme.

Osana aineistoa käytettiin myös Keräsen ja Lindqvistin Länsirannan palestiinalaisalueilta Ylen Aamu-tv:hen toimittamaa viiden ajankohtaisjutun sarjaa, joka esitettiin heinä–elokuussa 2009. Vertaamme omia kokemuksiamme Lähi-idässä työskentelystä kirjeenvaihtajien kokemuksiin.

2.4 Teemahaastattelu

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Koska haastattelu on yksinkertainen ja järkevä tapa kerätä aineistoa laadullista tutkimusta varten (Eskola & Suoranta 1998, 85), valitsimme sen tutkimuksen tiedonhankintavälineeksi.

Kirjeenvaihtajien haastattelut olivat strukturoimattomia teemahaastatteluja. Kaikki kysymykset eivät välttämättä olleet samoja kaikille haastateltaville, mutta teemat olivat. Varsinaista kaavaa haastatteluissa ei ollut. Kysymysrunko oli olemassa (LIITE 1), mutta usein haastateltavat alkoivat puhua ja meidän roolimme oli esittää tarkentavia kysymyksiä tai ohjata keskustelua tiettyyn suuntaan. Haastattelutilanteille oli siis tyypillistä, että se oli (Hirsjärvi & Hurme 1980, 41) 1) ennalta suunniteltu; 2) haastattelijan alulle panema ja ohjaama; lisäksi 3) haastattelija joutui usein motivoimaan haastateltavaa ja pitämään haastattelua yllä; 4) haastattelija tunsu roolinsa ja haastateltava oppi sen; 5) haastateltavan oli luotettava siihen, että hänen kertomisiaan käsitellään luottamuksellisesti.

Koska olimme työskennelleet Israelissa ja palestiinalaisalueilla, mietimme jo etukäteen, millaisia kokemuksia kirjeenvaihtajat olisivat voineet työssään kokea. Toinen meistä on työssään Yleisradion tv-toimittajana seurannut myös uutistoimistojen tarjontaa kyseisiltä alueilta. Loimme paljon hypoteeseja näiden seikkojen sekä palestiinalaisalueilla tapahtuneen työskentelymme pohjalta. Rakensimme haastattelurungon näiden olettamusten pohjalta. Huomasimme kuitenkin pian, että hypoteesimme eivät välttämättä pitäneet paikkaansa, eivätkä kysymyksemme olleet parhaita mahdollisia. Tässä kohdin teemahaastattelun valinta aineistonkeruumetodiksi osoittautui arvokkaaksi – haastateltavat saivat kysymyksistä huolimatta kertoa itse tärkeinä pitämistään asioista, jotka eniten vaikuttavat heidän työhönsä.

Haastattelut kestivät 20–40 minuuttia. Haastateltavat puhuivat useista teemoista hyvin samalla tavalla: paikoin hypoteesiemme mukaisesti, mutta usein myös niitä vastaan. Neljän haastateltavan joukosta yhden vastaukset poikkesivat muista. Hänen vastauksena olivat usein eri linjoilla muiden kanssa. Taustalla vaikuttanee se, että hän oli joukon ainoa ei-eurooppalainen toimija. Haastatteluista poimittuja suoria lainauksia käytämme opinnäytteemme jokaisessa luvussa havainnollistamaan päätelmiämme. Haastattelujen tarkempi analyysi esitetään luvussa viisi.

2.4 Analyysimetodi

Analysoimme tutkimusaineistomme teemojen kautta. Niiden avulla etsimme ja tarkastelemme aineistosta esiin nousevia, eri haastatelluille yhteisiä asioita. Teemoittelu noudattaa siis Hirsjärven ja Hurmeen (2004, 173) periaatteita. Vaikka toimittajille ei esitetty täysin samanlaisia kysymyksiä haastattelujen aikana, pystyimme silti jakamaan vastaukset kahdeksaan pääteemaan:

- 1) Uutistarjonnan tasapuolisuus
- 2) Yleisöön vaikuttaminen
- 3) Ulkopuolinen painostus
- 4) Oman työn kehittäminen
- 5) Positiiviset uutiset
- 6) Kovat uutiset vastaan pehmeät uutiset
- 7) Alueen uutistarjonta
- 8) Uutiskriteereiden erot Israelin ja muiden maiden välillä

Teemoittelun avulla havaitsimme, että kirjeenvaihtajat ovat monissa asioissa hyvin samoilla linjoilla, mutta varsinkin oman työnsä merkityksen arvioinnissa on huomattavia eroja:

Kysymys: Kuinka paljon ajattelet työskennellessäsi sitä, että vaikutat moniin ihmisiin ja heidän käsitykseensä Lähi-idästä ja sen asukkaista?

Vastaus: Itse asiassa en ajattele sitä juuri lainkaan. Minä seuraan tarinaa sinne minne se vie, keskustelen siitä päätoimittajani kanssa ja yritän tehdä hyvän jutun niin tasapuolisesti kuin mahdollista. Internetin avulla olen jopa huomannut, että vaikka sitä luulee vaikuttavansa ihmisten mielipiteisiin, niin itse asiassa lukijoilla on jo valmiiksi hyvin vahvat käsitykset Lähi-idän asioista. He vain noukkivat omaan kantaansa sopivat tiedot uusista artikkeleista todistaakseen teoriansa. Olen tehnyt juttuja, joiden kommenttilaatikossa minua on haukuttu yhtä aikaa juutalais- ja arabivihaajaksi. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Vastaus: Ajattelen sitä koko ajan. Minä teen tätä koska pidän raportoinnista, mutta vaikka teenkin työtäni sen huumen vuoksi, jota siitä saan, olen erittäin tietoinen työn tärkeydestä ja siitä, että ihmiset muodostavat työni perusteella omia mielipiteitään. Ihmisten mielipi-

teet puolestaan vaikuttavat päättäjien mielipiteisiin, joten todellakin ymmärrän työni merkityksen. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Lisää kirjeenvaihtajien näkemyseroja ja yhtymäkohtia esitellään luvussa viisi. He kertovat, miksi alueen uutisointi on valtaosin konfliktia ja politiikkaa. Tarkastelemme, jääkö toimittajien mielestä yleisölle kertomatta jotain oleellista. Kirjeenvaihtajat miettivät eri maissa työskentelyn eroja, ja sitä, onko Lähi-idässä olemassa kiellettyjä juttuaiheita, joita ei saa tehdä tai joita ei julkaista. Kantaa otetaan myös siihen, saavatko he tehdä työtään itsenäisesti ilman työnantajan tai ulkopuolisten vaikutusta.

3 UUTISIA PYHÄLTÄ MAALTA

3.1 Lähi-idän uutisten historia ja tekijät

Lähi-itä on useita vuosikymmeniä ollut yksi keskeisimmistä ulkomaan uutislähteistä ja mikään ei viittaa siihen, että ainakaan kriisiuutisointi alueelta olisi vähenemässä. (Uskali 2007, 11.) Maantieteellisesti alue on varsin laaja ja tässä tutkielmassa keskitytäänkin Israeliin ja Palestiinaan (palestiinalaisten itsehallintoalueisiin). Laajasta alueesta huolimatta palestiinalaisten ja israelilaisten välinen konflikti on kuitenkin Lähi-idän uutisoinnin keskeisin teema.

Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin uutisoinnin voi väittää alkaneen jo vuonna 1948, jolloin Israelin valtio perustettiin Tel Avivissa. Juutalaiset kautta Euroopan muuttivat Palestiinaan, missä asui silloin vain pieni määrä juutalaisia (Philo & Berry 2004, Savolaisen & Ristolan 2006 mukaan). Toisen maailmansodan jälkeinen tilanne antoi juutalaisille tilaisuuden muuttaa ”luvattuun maahan” ja se aiheutti ongelmia. Arabimaailma tuomitsi Israelin valtion perustamisen ja useat maat vielä nykyäänkin pitävät valtiota laittomana. Vuonna 1967 käydyssä kuuden päivän sodassa Israel valloitti lisää alueita silloiselta brittiläiseltä Palestiinalta. Jännitteet juutalaisten ja arabimaailmojen välillä kasvoivat ja kärjistyivät vuoden 1973 Yom Kippur -sotaan, jossa Israel torjui Egyptin ja Syyrian yllätyshyökkäyksen. Alueella on käyty sen jälkeen lukuisia taisteluita, joiden syyt ovat maantieteellisiä, poliittisia ja uskonnollisia. Viimeisimpänä esimerkkinä Gazan kaistaleella käyty sota vuodenvaihteessa 2008–2009.

Kahden osapuolen väliset konfliktit ovat usein levinneet myös naapurimaihin ja kauemmas. Vuonna 1982 Israel hyökkäsi sittemmin pääministeriksi nousseen Ariel Sharonin johdolla Libanoniin. Länsimaat evakuoivat siellä majailleen Jasser Arafatin Tunisiaan. Libanonin kristityt joukot hyökkäsivät Sabran ja Shatillan pakolaisleireihin ja tappoivat tuhansia palestiinalaisia. Toinen Israelin rajojen ulkopuolella tapahtunut konflikti, joka nosti kahden kansan välisen verisen kiistan koko maailman tietoisuuteen, tapahtui vuoden 1972 Münchenin olympialaisissa. Musta syyskuu -nimisen terroristijärjestön jäsenet sieppasivat olympiakylästä 11 israelilaista urheilijaa. Terroristit ja siepatut kuolivat epäonnistuneessa pelastusyrityksessä, minkä jälkeen Israelin salainen palvelu Mos-

sad sai tehtäväkseen surmata kaikki sieppauksen suunnitteluun osallistuneet. Näiden ja monien muiden tapausten jälkeen voidaan todeta, että maailma on tottunut odottamaan uutisia Lähi-idästä, pyhäältä maalta, jossa tilanne kiehuu aina.

Vaikka kylmän sodan loppuminen 1980-luvun lopulla vähensikin ulkomaanuutisten painoarvoa joka puolella maailmaa (Uskali 2007, 24), on ulkomaanuutisilla silti suuri merkitys eri medioiden uutistarjonnassa. Suomalaiset ovat riippuvaisia ulkomaisista uutisista myös siksi, että tulomme koostuvat suureksi osin viennistä. Tilastokeskuksen mukaan viennin osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli vuonna 2008 lähes 45 prosenttia. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan ulkomaankaupan merkitys Suomen taloudelle on 1990-luvun alun laman jälkeen lähes nelinkertaistunut. Ulkomaanuutiset ovat siis tärkeitä siksi, että niillä saattaa olla vaikutusta talouteemme. Toinen merkittävä tekijä ulkomaanuutisten valinnassa on maantieteellinen ja kulttuurillinen läheisyys (Kivikuru & Pietiläinen 1998, 27).

Kun vertaillaan suomalaisia ulkomaanuutisia, nousevat konfliktiuutiset tärkeään rooliin. Vuoden 1995 suuren uutisvirtatutkimuksen mukaan suomalaisista ulkomaanuutisista 16 prosenttia on urheilua, 15 prosenttia kulttuuria sekä taidetta ja 9 prosenttia on kansainvälistä politiikkaa. Kansainväliset konfliktit sijoittuivat Suomessa vuonna 1995 ulkomaanuutisten keskeisessä vertailussa viidenneksi 7 prosentin osuudella kaikista ulkomaanuutisista. (Uskali 2007, Kivikuru & Pietiläinen, 1998.)

Uskomme, että ulkomaanuutisten ja erityisesti konfliktipainotteisten ulkomaanuutisten rooli on vastaava lähes kaikissa länsimaisissa valtioissa. Syy on se, että länsimaisen journalismin peruspiirteisiin kuuluu, että äkillisistä ja huomattavista muutoksista huonompaan uutisoidaan tehokkaimmin. Länsimaiset journalistit eivät kykene huomaamaan hitaita tai myönteisiä arjen tason muutoksia (Uskali 2007, 26). Työskenneltyämme journalisteina Israelissa ja palestiinalaisalueilla uskomme, että journalistit eivät myöskään aina halua huomata positiivisia muutoksia, koska niiden seuraaminen vaatii aikaa ja negatiivinen uutinen myy varmemmin. Koska alueella on yli 60 vuoden mittainen historia, jossa konfliktit tuntuvat toistuvan säännöllisin väliajoin, ei ole ihme, että alue on maailman seuratuin. Tämä näkyy myös paikalla olevien toimittajien määrässä. Israelissa työskentelevien kirjeenvaihtajien Foreign Press Associationin vuoden 2008 jäsenlehteen on kirjattu edustajia 33 eri valtiosta. Juttuja näiden valtioiden edustajat tekevät

noin 200 eri medialle. Lehden mukaan aktiivisia toimittajia ja kuvaajia on alueella yli 350. Lisäksi jäsenlehdestä löytyy kymmeniä avustajia ja kunniajäseniä. Yksi haastattemamme toimittaja uskoo, että alueella ollaan juuri siksi, että sieltä saadaan kovia uutisia aina.

- - Koska tässä on kaksi ryhmää, jotka taistelevat samasta maatilasta, ja aika samalla tavalla kuin aborttikysymyksessä, emme voi ikinä päästä lopputulokseen, joka tyydyttää molempia osapuolia. Ja vielä sekin, että jos tätä asiaa katsotaan raamatullisten ennustusten pohjalta niin henkilö, joka ratkaisee Lähi-idän tilanteen, on anti-Kristus. Joten silloin kun emme enää saa täältä uutisia, maailma loppuu. Joten niin kauan kuin minulla on työni, on planeettammekin olemassa. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

3.2 Lähi-idän uutiset suomalaisessa mediassa

Vaikka ulkomaan uutisten katsotaan yleisimmin tulevan maista, jotka ovat maantieteellisesti lähellä omaa aluetta (Sreberny & Mohammadi, 1985, Kivikuru & Pietiläinen 1998 mukaan), on Israel kuitenkin sijoittunut uutisvirtatutkimuksissa korkealle myös Suomessa. Vuosien 1961 ja 1974 suurissa uutistutkimuksissa Israel oli yhdenneksi- ja kahdenneksitoista yleisin ulkomaan uutisten lähde suomalaisissa medioissa (Kivikuru & Pietilä, 1998). Vuoden 1995 tutkimuksessa Israel ei sijoittunut kahdentoista yleisimmän ulkomaan uutismaan joukkoon. Sijoituksia on helppo tulkita historiallisesti: ennen vuoden 1961 uutistutkimusta oli tapahtunut Suezin kriisi ja lisäksi perustettu Palestiinan vapautusliike Fatah (Al Fatah), jonka aseellista siipeä johti Jasser Arafat (Savolainen & Ristola 2006; Philo & Berry 2004). Vuonna 1974 Israel kiihdytti siirtokuntien rakentamista, ja Jasser Arafat pääsi puhumaan YK:n yleiskokouksessa. Lisäksi niin sanottu Yom Kippur -sota, jossa Israel torjui Egyptin ja Syyrian yllätyshyökkäyksen ja säilytti vuoden 1967 sodassa miehittämänsä alueet, oli ollut edellisenä vuonna. Ei siis ole ihme, että Lähi-idän asiat näkyivät myös Suomen uutisissa 1960- ja 1970-luvuilla. Se, että Israel ei sijoittunut kärkijoukkoon vuoden 1995 uutistutkimuksessa selittynee myöskin historiallisilla seikoilla. 1980-luvun lopulla alkanut palestiinalaisten ensimmäinen kansannousu, intifada, oli päättymäisillään. Osapuolten välinen rauhanprosessi oli aloitettu Oslon sopimuksen allekirjoituksella kaksi vuotta aiemmin, ja Israel oli vetäytynyt suuresta osaa Gazaa ja Länsirannan suurista kaupungeista. Vuonna 1995 osapuolet sopivat myös Länsirannan turvallisuusvastuun siirtämisestä palestiinalaishallinnolle. Konflikti siis vaikutti heikkenevän ja monet toivoivat rauhaa alueelle. Ei siis ole ihme, että vuon-

na 1995 Israelista ja palestiinalaisalueista ei kirjoitettu suomalaisessa mediassa niin paljon kuin aiemmin. On siis perusteltua sanoa, että alueelta uutisoidaan selvästi vähemmän silloin kun siellä ei tapahdu onnettomuuksia, kriisejä tai konflikteja. Suomeen välittyvät pääasiassa kovat uutiset.

Konflikti on vuoden 1995 uutistutkimuksen jälkeen kärjistynyt sodan partaalle useaan otteeseen. Vuonna 2002 Israel asetti palestiinalaisten presidentti Jasser Arafatin kotiarestiin ja valloitti Länsirannan suurimmat kaupungit. Se aloitti myös ”turva-aidan” rakentamisen oman alueensa ja palestiinalaisalueiden väliin. Vuosien 2008 ja 2009 taitteessa puolestaan käytiin Gazan sota, jossa Israel hyökkäsi Gazan alueelle äärijärjestö Hamasin ammuttua alueelta useita raketteja Israelin puolelle. Uskallamme väittää, että jos ulkomaan uutisten virtaa tutkittaisiin vuosien 2002, 2008 ja 2009 osalta, Israel nousisi kymmenen yleisimmän ulkomaan uutislähteen joukkoon Suomessa. Konfliktit sanelevat myös uutisten tekijöiden mielestä uutisoinnin määrän.

Uskon, että yleisö osittain väsyä tai puuttuu Lähi-idän aiheisiin, koska uutisointi on ajoittain niin intensiivistä. Esimerkiksi Gazan sodan aikaan tein kolme juttua päivässä. Kaikilla on sillä hetkellä päähänpintymä siitä, mitä täällä oikein tapahtuu. Sitten jälkepäin tulee kausia, jolloin kukaan ei halua kuulla Lähi-idästä mitään. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

On siis selvää, että Lähi-idän uutisia esiintyy suomalaisessa mediassa eniten silloin, kun alueella on menossa sota tai muu konflikti. Suuri osa uutisista kertoo ikävistä asioista. Pysyviä teemoja ovat väkivalta, suru ja epätoivo. Suomalaiset saavat tietoa poliittisista jännitteistä, uskonnollisista kiistoista ja paikallisista ääriyhdistyksistä. Millaisena Lähi-itä sitten näyttäytyy suomalaisessa mediassa? Millaisia kuvia katsojille välitetään? Länsimaisen median uutiskuvissa ja jutuissa näytetään erittäin harvoin palestiinalaisten tavallista arkea (Palmén 2006). Anna Palmén analysoi opinnäytetyössään Helsingin Sanomissa neljän kuukauden aikana olleen kuva-aineiston, joka liittyi Israeliin tai Palestiinaan. Talven ja kevään aikana vuonna 2006 kuvia kertyi yhteensä 48. Israel ja Palestiina olivat vuonna 2006 esillä uutisissa monestakin syystä. Israelin pääministeri Ariel Sharon vaipui koomaan edeltävän vuoden joulukuussa, islamistinen Hamas-järjestö voitti Palestiinan parlamenttivaalit heti vuoden alussa, minkä jälkeen Euroopan unioni jäädettiin osan avustusrahoistaan palestiinalaisille. Kohua aiheutti myös tanskalaisessa Jyllands-Postenissa julkaistut Muhammed-pilapiirroukset.

Palménin mukaan palestiinalaiset pakolaiset olivat pääosassa 34 kuvassa ja israelilaiset 14 kuvassa (Palmén 2006, 18). Kuvissa esiintyneet palestiinalaiset olivat usein köyhänäköisiä pakolaisia, israelilaiset taas poliitikkoja. Tavallisia israelilaisia esiintyi kuvissa vain kaksi kertaa. Uutiset, joiden yhteydessä valokuvat julkaistiin, käsittelivät suurimmaksi osaksi palestiinalaisten kärsimyksiä tai tulevaisuudennäkymiä Hamasin vaalivoiton jälkeen. Israeliin liittyneet uutiset koskivat poliittista tyhjiötä, jonka Ariel Sharon jätti jälkeensä. Palestiinalaisia käsittelevien juttujen kuvissa näkyi usein myös Israelin rakentama turvamuuri. Palménin mukaan oli toisaalta täysin perusteltua, että uutiskuvissa esiintyy köyhiä palestiinalaisia ja Israelin politiikan kerma. Kuvien tarkoitus on kuitenkin myös tukea juttua, jonka yhteydessä ne esitetään. (Palmén 2006, 18.)

On legitiimiä todeta, että Israelista ja Palestiinasta uutisoidaan suomalaisissa ulkomaan uutisissa usein (suuret uutistutkimukset teoksessa Kivikuru & Pietilä, 1998). Suomalaiset tiedotusvälineet nojaavat Lähi-idän uutisoinnissa voimakkaasti ulkomaisiin mediataloihin ja uutistoimistoihin (Ristola & Savolainen 2006), ja uutiset ovat luonteeltaan usein raportointia ja taustoittaminen jää vähemmälle (Abu-Hanna 2002, 109). Palménin kuva-analyysin mukaan Suomen suurimman sanomalehden kuvajournalismissa tavallisten ihmisten arki jää näyttämättä. Kaikki tämä tukee käsitystämme, jonka mukaan suomalaisessa mediassa mediayleisölle välittyy Israelista ja palestiinalaisalueista varsin konfliktipainotteinen kuva. Uutisissa näkyy vähemmän sellaista arkea, jossa konfliktia ei mainita sanallakaan. Tämä pätee erityisesti kuvaan, joka palestiinalaisalueilta välittyy.

- - Sellaisia feature-juttuja, joissa se aihe ei liity mitenkään konfliktiin, sellaisia on. Niitä on Israelin puolella, mutta hyvin vähän Palestiinan puolella. Sellaisia pystyy tekemään. Olin vähän aikaa sitten seminaarissa, jossa kävin läpi tv- ja radiojutut joita olin tehnyt. Niissä kaikissa mainittiin konflikti jollain tavalla. Vaikka vain yhdessä lauseessa. Israelin puolella pystyy tekemään helposti juttuja, joissa ei mainita konfliktia sanallakaan. (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Lähi-itään liittyvälle uutisoinnille on tyypillistä, että se herättää yleisössä suuria tunteita. Konfliktin molemmilla osapuolilla on omat tukiryhmänsä ympäri maailmaa. Israelin ystävien toimintaa pidetään yleisesti länsimaissa voimakkaampana kuin palestiinalaisten. Turo Uskali kirjoittaa teoksessaan Uutisia yli rajojen seuraavasti:

Nämä Israelin ystävät monitoroivat eli seuraavat kattavasti eri maiden valtakunnallisia ja alueellisia medioita ja antavat nopeasti palautetta toimituksiin ”vääränlaisesta uutisoinnista”. Länsimaiden uutisissa palestiinalaiset on useimmiten määritelty terroristeiksi ja israelilaiset uhreiksi, vaikka joitakin Israelin toimia voisi aivan hyvin nimittää myös miehitykseksi ja siten myös palestiinalaisia uhreiksi. (Uskali 2007, 21.)

Lähi-idästä kirjoitetut jutut ja tv- sekä radiouutiset saavat myös Suomessa osakseen runsaasti kritiikkiä, vaikka Israelin ja palestiinalaisalueiden pääuskonnot, juutalaisuus ja islam, ovatkin Suomessa marginaalisia ryhmiä. Aihe herättää usein kiihkomielistäkin keskustelua. Toimitusten puhelimet soivat juttujen julkaisun jälkeen huolimatta siitä, että alue, jossa konflikti tapahtuu on Suomesta katsoen verrattain kaukana eikä siihen liity suomalaiselle ulkomaanuutisoinnille tyypillistä suomalaista näkökulmaa (Kivikuru & Pietiläinen, 1998). Suomalaiset sanomalehdet saavat Israelin ja palestiinalaisten väliseen uutisointiinsa liittyvää palautetta lähes päivittäin (Savolainen & Ristola 2006, 29). Toimitusten saama palaute on yleisesti asiallista, mutta sitä leimaa negatiivisuus. Palautteen lähettäjät ovat sekä yksityisiä ihmisiä että kansalaisjärjestöjä. Tyypillisintä on se, että toimittajia syytetään yksipuolisuudesta.

Kun palautetta tulee, se on yleensä sisällöltään moittivaa. Ututisten tai lehden painostus nähdään yhteydenottajan mielestä vääränä tai puolueellisena. (Mervola, Pekka 2006, päätoimittaja, Karjalainen; Ristola & Savolainen 2006, 33).

Aktiivisimmin palautetta suomalaisille sanomalehdille lähettävät Israelin puolella olevat ihmiset. Tätä selitetään osin sillä, että suomalaiset kristityt kokevat velvollisuudeksi Israelin tukemisen. Israelin puolella olevien aktiivisuutta selittää myös se, että Suomen Israelin Ystävien jäsenmäärä on suurempi kuin Arabikansojen ystävyysseuran (Savolainen & Ristola 2006, 36). Tyypillinen palaute on esimerkiksi sellainen jossa väitetään, että palestiinalaisten kärsimyksiä liioitellaan ja israelilaisten ongelmat unohdetaan. Ristolan ja Savolaisen tutkimuksen mukaan toimitukseen tullut palaute ei kuitenkaan juuri vaikuta lehden toimituksellisiin käytäntöihin tai linjanvetoihin, vaikka palaute otetaankin huomioon.

Eräs oman tutkimuksemme mielenkiintoisimmasta lähtökohdista liittyy juuri toimittajien saamaan palautteeseen. Tutkimuksemme lähti siitä, miksi alueen uutisointi keskittyy koviin, politiikkaa ja levottomuuksia käsitteleviin uutisiin ja ihmisten arki jää takalalle. Tästä näkökulmasta katsoen on mielenkiintoista, että juuri Israelin puolella olevat

suomalaiset kuitenkin kokevat suomalaisen median kertovan liikaa palestiinalaisten ongelmista. Meillä oli myös omakohtaista kokemusta palautteen saamisesta. Mikko Lindqvist on työssään Yleisradion uutistoimittajana usein joutunut kirjoittamaan ulkomaansähkeitä alueen tapahtumista. Eräs sähke, joka kertoi Israelin tuhonnen ohjusiskussa Gazasta Egyptiin johtaneen salakuljetustunnelin, johti palautteeseen, jonka mukaan Lindqvist olisi pitänyt haastaa EU-tuomioistuimeen puolueellisesta journalismista. Palautteen mukaan sähkeessä olisi pitänyt kutsua tunnelia aseiden salakuljetustunneliksi eikä pelkästään tunneliksi. Kuitenkin alkuperäislähteessä, joka oli uutistoimisto Reuters, ei kerrottu käytettiinkö tunnelia nimenomaan aseiden salakuljetukseen vai tuotiinko sitä kautta myös ruokaa ja muita tarvikkeita sillä hetkellä saarrossa olleelle Gazan kaistaleelle. Tämä oli tyypillinen esimerkki tilanteesta, jossa palautteenantajalla oli jo ennakoon määritelty kanta tilanteesta, vaikka Lindqvist ei toimittajana pystynyt tarjoamaan tälle väitteelle tueksi faktoja.

Omat kokemuksemme Israelissa ja palestiinalaisalueilla työskentelystä ja asumisesta ovat johtaneet meidät myös siihen johtopäätökseen, että medialta, niin kansainväliseltä kuin sitä kautta myös suomalaiselta, jää paljon tärkeitä asioita kertomatta alueen ihmisistä ja tilanteesta. Kaikki nämä eivät liity ihmisten arkeen tai muihin niin sanottuihin pehmeämpiin uutisiin. Olemme todistaneet asuessamme Betlehemissä, Länsirannan palestiinalaisten itsehallintoalueella, järkyttäviäkin tilanteita, joista emme jälkikäteen ole löytäneet mainintoja kansainvälisestä mediasta.

Vuoden 2008 lokakuussa katselimme hotellimme parvekkeelta, kuinka Israelin sotilaat tulivat Betlehemiin palestiinalaisten alueelle ja avasivat sekä kranaatti- että sarjatuoliaseiden tulituksen pieneen pakolaisleiriin, joka sijaitsee aivan kaupunkia ympäröivän turvamuurin kupeessa. Tällaisia asioita tapahtuu paikallisten mukaan usein, eikä niistä raportoida. Siihen saattaa vaikuttaa myös paikallisten tietynlainen alistuminen tilanteeseen. Sitä kuvaa se, että kun kysyimme seuraavana päivänä paikallisilta mitä tapahtui, he kertoivat sotilaiden ampuneen joitakin ihmisiä, mutta sitä ei kuulemma kannattanut noteerata, koska se on osa arkea. Niin ei kuitenkaan pitäisi olla, sillä Israelin lain mukaan sen kansalaisilla ei ole lupaa vierailta palestiinalaisten hallinnoimilla alueilla, kuten Betlehemissä. Kielto on nähtävissä muun muassa palestiinalaisten itsehallintoalueita ympäröivän eristysmuurin kohdissa, joista pääsee muurin läpi Israelin puolelta palestiinalaisten puolelle.

Toinen aihe, joka vaatisi mielestämme kirjeenvaihtajilta enemmän seurantaa on juutalaisten siirtokuntalaisten toiminta. Palestiinalaisten mukaan siirtokuntalaiset rikkovat usein lakeja ja vaikeuttavat heidän elämäänsä, usein Israelin armeijan tukemana. Siirtokuntalaiset on kuitenkin vaikea aihe myös kirjeenvaihtajille. Tilanne on aivan yhtä vaikea myös aidan toisella puolella — ellei ole juuri tapahtunut pommihyökkäystä, on kirjeenvaihtajien vaikeaa kirjoittaa palestiinalaisten terroriryhmien toimista.

Lähi-idän alueen uutiset näkyvät suomalaisessa mediassa ja konfliktien aikana myös varsin voimakkaasti. Suurin osa suomalaisten medioiden jutuista tulee suomalaisten mediakuluttajien tietoon kansainvälisten uutistoimistojen ja mediatalojen kautta. Juttujen aiheet ovat konflikti-, politiikka ja ongelmapainotteisia, kuten myös esimerkiksi Suomen suurimman sanomalehden Helsingin Sanomien kuvajournalismi (Palmén 2006). Toimitukset saavat jutuista runsaasti palautetta, mutta mielestämme paljon jää myös kertomatta. Myös lähdekriittisyys on ongelmallista. Miten voidaan välittää suomalaisille parhaita mahdollista tietoa, vaikka jutut perustuvat muiden tekemisten suomentamiseen? Uutistoimistojen käytön voidaan tosin katsoa johtuvan resurssipulasta. Kirjeenvaihtajat ovat kalliita ylläpidettäviä. Suomalaisista medioista ainoastaan Yleisradiolla on Lähi-idässä vakituinen freelancer. Hänkään ei ole kirjeenvaihtaja, vaikka Yle hänen palveluksiaan käyttääkin. Toiminnalla voi olla kauaskantoisia seurauksia, kuten kansallisten näkökantojen puuttuminen. On totta, että Suomella ei välttämättä ole alueella vahvoja intressejä, koska alue on kaukana eikä maallamme ole Israeliin tai Palestiinaan vahvoja uskonnollisia kytköksiä. Toisaalta niillä uutistoimistoilla, joiden uutisiin suomalaiset Lähi-idän uutiset perustuvat, saattaa olla juttujensa näkökulmien taustalla kansallisia vaikuttimia. Miten voimme tietää, ovatko nämä vaikuttimet samoja kuin suomalaisten näkökannat? Toisaalta juuri kansallisten intressien puuttuminen ja alueen etäisyys saattavat vaikuttaa siihen, että alueella ei ole kirjeenvaihtajia maamme suurimmista medioista – alue koetaan etäiseksi ja sieltä uutisoidaan vain suuret kysymykset, kuten konfliktit.

Läheisyys on aina ollut tärkeää ulkomaan uutisoinnissa. Tämä selviää esimerkiksi Unescon ja tiedotustutkijoiden kansainvälisen järjestön IAMCR:n vuonna 1979 tekemästä Foreign News in the Media -tutkimuksesta. Sen mukaan Suomen mediassa kerrottiin hieman enemmän Itä-Euroopasta kuin muualla Länsi-Euroopassa. Foreign News -

tutkimuksen mukaan ulkomaanuutisten valinta noudatteli lähes samaa kaavaa kaikissa yli 20 maassa, jotka tutkimukseen osallistuivat. Eniten tilaa saivat oman maantieteellisen alueen uutiset. Toiseksi eniten uutisia oli Länsi-Euroopan ja Yhdysvaltojen tapahtumista. Vasta kolmannella sijalla olivat kehitysmaat, joissa tapahtui jotain uutisarvoista. (Kivikuru & Pietiläinen, 1998,27.) Poliittinen tilanne ja ulkomaanuutisoinnin painopisteet ovat muuttuneet tuosta ajasta. Berliinin muurin kaatuminen vuonna 1989 ja Itä- ja Länsi-Saksan yhdistyminen ovat vähentäneet tarvetta kuulla uutisia erityisesti Länsi-Euroopasta. Foreign News -tutkimuksen havainto, jonka mukaan kehitysmaista uutisoidaan silloin, kun niissä tapahtuu jotain uutisarvoista, pätee silti edelleen. Eikä kyseessä tarvitse olla edes varsinainen kehitysmaa. Balkanin alueesta uutisoitiin runsaasti ympäri maailmaa 1990-luvulla, jolloin alueella sodittiin. Pohjois-Irlannista olemme tottuneet kuulemaan uutisia silloin, kun alueen katolisten ja protestanttien kiistat leimahtavat väkivallanteoiksi. Myös Afrikka jää uutisoinnissa taka-alalle, vaikka se on iso maanosa.

Asiaa voidaan selittää myös taloudellisella tilanteella. Tiedotusvälineet supistavat kulujaan, eivätkä ulkomailla asuvat kirjeenvaihtajat ole toimituksille edullisimmasta päästä, sillä heille maksetaan palkan lisäksi asumis- ja muut kulut. Voi olla, että tästä johtuen suomalaiset mediat keskittävät kirjeenvaihtajansa alueille, joissa Suomen kansalliset intressit ovat vahvat, tai jotka ovat lähellä kotimaatamme ja vaikuttavat enemmän esimerkiksi ulkopoliittikkamme suuntauksiin tai talouteen, tai sellaisiin paikkoihin, joita pidetään maailmanpoliittisesti tärkeinä. Yleisradiolla on kirjeenvaihtajat Washingtonissa, Berliinissä, Brysselissä, Moskovassa, Pekingissä ja Tukholmassa.

Olemme sitä mieltä, että suomalaisen median tulisi panostaa enemmän myös sellaisiin alueisiin, jotka ovat kauempana eivätkä ole esimerkiksi taloudellisesti tai poliittisesti tärkeitä. Tällaisille alueille pitäisi lähettää toimittajia. Näin varmistutaan muun muassa lähteiden pitävyydestä. Lähi-itä on yksi näistä alueista. Lähi-idän -uutisointiin panostaminen olisi perusteltua siksi, että huolimatta vuosikymmeniä jatkuneesta kriisistä ja konflikteista, Lähi-idän tapahtumat vaikuttavat koko maailmaan. Yhdysvaltojen, Euroopan unionin, YK:n ja Venäjän intressit lepäävät vahvasti Israelin ja Palestiinan rauhanprosessissa. (Palmén 2006.) Näin ollen alueen tapahtumat vaikuttavat poliittisesti myös Suomeen, vaikka suoria kansallisia intressejä alueeseen ei olekaan. Jos Lähi-itään tai muille vastaaville alueille ei ole varaa lähettää kirjeenvaihtajia, voisi uutistoimintaan panostaa palkkaamalla freelancereita. Hyvänä esimerkkinä freelancer-työvoiman hyö-

dyntämisestä voidaan pitää yhdysvaltalaisista Bloomberg Newsia. Bloomberg on 2000-luvulla kasvattanut runsaasti osuuttaan maailman talousuutisten välittämisestä ja vuonna 2003 se muun muassa ohitti uutistoimisto Reutersin talousuutisten välittämisen prosentuaalisessa kilpailussa. Yhtenä menestyksen syynä on juuri työvoimakustannusten pitäminen alhaisena käyttäen freelancer-verkkoa. Menestyksen merkinä pidetään myös sitä, että vuoden 2006 alussa Bloomberg News oli ainoa yhdysvaltalainen mediatalo, joka ilmoitti palkkaavansa lisää toimittajia. (Uskali 2007, 106.) Muut mediat voisivat miettiä saman mallin hyödyntämistä esimerkiksi kehitysmaauutisoinnissa. Näin saataisiin pidettyä kustannukset pienempänä ja talon omaa työvoimaa tapahtumapaikalle.

3.3 Ulkomaanuutiset ja yleisö

Ulkomaanuutisilla katsotaan olevan vaikutusta suuren yleisön käsityksiin muista maista ja kulttuureista (Kivikuru & Pietiläinen 1998, 15). Yleisö luo uutisten kautta mielikuvan siitä, millainen tilanne uutisten kohteena olevassa maassa vallitsee ja saattaa luottaa tähän mielikuvaan kritiikittä. Ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti todeta, että ihmiset hyväksyvät tiedotusvälineiden välittämän kuvan automaattisesti omakseen. Kaikki riippuu yksilöistä. Siitä voidaan kuitenkin olla varmoja, että ulkomaanuutiset ainakin muokkaavat ihmisten käsityksiä vieraista maista ja kulttuureista. Mediakuluttajat, jotka ovat tietoisia asioista, joita uutisissa kulloinkin käsitellään, etsivät ulkomaanuutisista faktoja, jotka tukevat heillä jo ennestään olevia käsityksiä. Tämän ovat huomanneet myös Lähi-idässä työskentelevät kirjeenvaihtajat.

- - Vaikka sitä luulee vaikuttavansa ihmisten mielipiteisiin, niin itse asiassa lukijoilla on jo valmiiksi hyvin vahvat käsitykset Lähi-idän asioista. He vain noukkivat omaan kantaansa sopivat tiedot uusista artikkeleista todistaakseen teoriansa. Olen tehnyt juttuja, joiden kommenttilaatikossa minua on haukuttu yhtä aikaa juutalais- ja arabivihaajaksi. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Työni on nostaa asioita keskusteluun ja antaa ihmisten päättää. Tein jutun, jossa kerroin 18-vuotiaasta tytöstä, joka ilmoittautui vapaaehtoiseksi itsemurhapommittajaksi Gazassa. Minulta kysyttiin, että enkö juttuni avulla tee propagandaa terroristien hyväksi ja mietinkö jutun seurauksia. Vastaavasti tein kerran jutun Makedonian sisällissodan sisseistä ja jutun jälkeen sissit saivat paljon uusia jäseniä. Sen jälkeen sanottiin, että minusta oli tullut voima, joka järkytti maan sisäistä tasapainoa. Nämä ovat todella vaikeita asioita, mutta jos alat koko ajan kyselemään itseltäsi mitkä ovat juttusi positiiviset ja negatiiviset vaiku-

tukset, enkä väitä, että niin pitäisi tehdä, niin jossain vaiheessa toteat vain, että selvä. Tämä on tilanne, tämä on se todellisuus eivätkä ihmisten jälkireaktiot oikeastaan ole asia, josta meidän pitää olla huolissamme. Me kerromme totuuden. Sillä selvä. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Ulkomaanuutisointi on aina sen näköistä mistä maasta se on lähtöisin ja minkä maan kansalaisia uutisten tekijät ovat. Uutiset eivät koskaan pysty välittämään koko totuutta yksinkertaisistakaan tapahtumista. Myös ulkomaanuutiset kärjistyvät aina todellisuutta. (Uskali 2007, 17.) Asiat, joista uutisissa kerrotaan ja näkökulmat, joiden kautta aiheita lähestytään riippuvat tekijöistä. Uskalin mukaan maailman ulkomaanuutisointi on noin 80 prosenttisesti länsimaisten, eli eurooppalaisten tai pohjoisamerikkalaisten uutisorganisaatioiden tekemiä ja välittämiä ulkomaanuutisia. Suuret määrälliset ulkomaanuutistutkimukset, joita on tehty noin kymmenen vuoden välein, ovat antaneet aina samanlaisia tuloksia, joiden mukaan länsi ja pohjoinen hallitsevat maailman uutiskarttaa etelän ja idän jäädessä paitsioon. (Uskali 2007, emt.)

On siis heti aluksi paikallaan sanoa, että ulkomaanuutisten maailmankuva on ylikorostetun länsimainen. Lukijan, katselijan ja kuuntelijan on yleensä itse tehtävä tämä korjausliike mielessään, kun hän asettuu nojatuoliin, aamiaispöytään tai tietokoneen ääreen ja alkaa seurata ulkomaanuutisia. (Uskali 2007, 19.)

Totuuden välittämisestä voidaan siis olla monta mieltä. Todettakoon, että uutisten totuutta varjostavat aina kansalliset intressit ja kulttuurilliset erot uutisten kohdemaan ja julkaisumaan välillä. Siitä huolimatta ulkomaanuutisilla on aina varmasti vaikutusta yleisöön, olivat ne sitten kärjistettyjä, objektiivisista tai subjektiivisista näkökulmista tehtyjä. Mieleen on jäänyt tapaus, jossa suomalaisessa mediassa uutisoitiin Hamasin vaalivoittoa palestiinalaisten parlamenttivaaleissa vuoden 2006 alussa. Television uutis-sähkeen kuvituksessa keskityttiin kaduilla liikkuneisiin miehiin, jotka ammuskelivat ilmaan rynnäkkökivääreillä kasvot hunnutettuina. Emme väitä, että Hamas olisi mikään partiopoikajärjestö. Sen rikollisesta terroritoiminnasta on aivan tarpeeksi näyttöjä, kuten esimerkiksi siviileiden taakse piiloutuminen Gazan sodassa ja ohjusten ampuminen Gazasta Israeliin, mikä ainakin Israelin mukaan oli syy koko vuoden 2008 joulukuussa syntyneeseen Gazan sotaan. Kaikesta tästä huolimatta Hamas on kuitenkin myös puolue, jonka palestiinalaiset vaaleissa äänestivät valtaan. Voidaan kysyä, kuinka monelle tämä asia välittyi kyseistä uutisesta, vaikka asia olisikin kerrottu itse jutussa? Kuvat, joissa ammutaan, jäävät varmasti elämään katsojien mieliin ja välittävät omaa tarinaansa uuti-

sen kohdemaasta ja sen asukkaista. Mielestämme tällainen toiminta leimaa helposti koko maan ja sen kansalaiset niin sanotuiksi vihamielisiksi räppäiksi, jotka vain odottavat tilaisuutta ampua kaikkea mikä liikkuu. Palestiinalaisalueilla asuneina meillä on kuitenkin kokemusta alueen kulttuurista ja tiedämme, että usein esimerkiksi hääpäivinä saattaa kuulua runsasta ilmaan ammuskelua – emme väitä, että se on hieno asia, mutta selkeästi joillakin osin se on tietynlainen tapa juhlatilaisuuksien yhteydessä. Olemme todistaneet, kuinka maltillisena pidetyn Fatah-puolueen nuorisjärjestö voitti Betlehemin yliopiston oppilaskunnan vaalit keväällä 2008. Illalla kaupungin kadut valtasi autojen ja opiskelijoiden kulkue. Liput liehuivat, voittolaulut raikuivat ja kyllä, aseilla ammuttiin ilmaan. Kyseessä on tietynlainen esimerkki siitä, että uutisista puuttuu usein taustoitus. Hamasin vaalivoittoa käsitelleen uutissähkeen kohdalla kyse oli tietynlaisen kulttuurillisen taustoituksen puutteesta.

Taustoittaminen on eräs vaikeimmista asioista Lähi-idän kirjeenvaihtajan työssä. Uutisaiheisiin liittyvät poliittiset taustat ovat monimutkaisia ja niihin liittyy useiden vuosikymmenien mittainen historia. Taustojen kertominen on kuitenkin juuri se asia, millä voi olla suuri vaikutus siihen, miten katsoja, kuulija tai lukija uutisen tulkitsee ja miten se häneen vaikuttaa. Se, kuinka paljon uutinen vastaanottajaan vaikuttaa, riippuu uskoaksemme myös välineestä, josta uutinen vastaanotetaan. Lehteen kirjoittava toimittaja pystyy huomattavasti paremmin selittämään asioiden yhteyksiä, mutta televisioon tai radioon juttua tekeväälle asia on vaikeampi.

Uutiset ovat kuvauksia maailmasta sellaisena kuin se on, eikä sellaisena kuin haluaisimme sen olevan. Tv-uutiset on vain lähtöruutu maailman tutkimiselle, eikä viimeinen sana maailmasta. (BBC:n tv-uutisten päällikkö Roger Mosey 27.7.2004 The Guardianissa; Uskali 2007, 17 mukaan.)

Ehkä tässä on tullut kyynisemmäksi. Nämä ovat monesti niin monimutkaisia asioita, että on jo haaste, että pystyy kahdessa minuutissa kertomaan jonkun asian. Täytyy pitää mielessä, että ymmärtääkö katsoja juuri tämän ja sinun on pakko vetää kulmia suoraksi joskus, kun ne asiat ovat niin monimutkaisia. Ei voi olettaa, että joku keskivertokatsoja tuntee tämän alueen historian, koska tämä konflikti on jatkunut niin pitkään. Minä luulen, että ihmisillä on jonkinlainen turtumus tähän paikkaan; että taasko siellä tapellaan. Että niin kuin, se menee ehkä siihen turhautumiseen. Millä pystyt kertomaan tuoreesti siitä samasta asiasta. (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Tehdessään uutisia journalistit usein olettavat yleisöllä olevan tietyn lähtötason uutisen ymmärtämiseen, eli jonkinlaisen taustatiedon käsiteltävistä asioista. Kaikissa tapauksissa katsojilla, kuulijoilla ja lukijoilla ei kuitenkaan ole tällaista lähtötasoa. Se johtaa jopa katsojien hämääntymiseen (Philo & Berry 2004, 99). Nämä journalistien tekemät oletukset ovat usein syynä siihen, että ulkomaan uutisissa taustoitusta saattaa jäädä hyvin pinnalliseksi. Philon ja Berryn mukaan se mikä on itsestään selvää journalistille tai tutkijalle, ei välttämättä avaudu yleisölle. Tämä on suuri ongelma juuri Lähi-itään liittyvissä uutisissa.

Teoksessaan *Bad News From Israel* Philo ja Berry tutkivat BBC1:n ja ITV:n palestiinalaisten toiseen intifadaan liittyneitä uutisia syys–lokakuussa 2000. Näitä uutisia verrattiin sekä Channel 4 Newsin ja BBC Newsnightin vastaaviin uutisiin. Selvittääkseen, olivatko uutisista tehdyt havainnot jatkuvia Lähi-itään liittyvissä uutisissa, he vertailivat löytöjään samojen kanavien vuosina 2001 ja 2002 tekemiin uutisiin. Määrällinen tutkimus nosti esiin viisi uutisoinnin pääaluetta: 1) kuvaukset väkivallasta; 2) kuvaukset konfliktin uhreista ja hautajaisista; 3) mahdollisuudet rauhaan alueella; 4) osapuolten käyttämät taktiikat konfliktin aikana ja; 5) konfliktin syyt ja siihen liittyvä alueen historia.

Tutkimuksen löydökset tukevat ajatustamme, jonka mukaan suuri osa Lähi-idän uutisista liittyy konfliktiin eikä tavallisten ihmisten arkeen. Kuvaukset väkivallasta kontrolloivat 28 prosenttia Philon ja Berryn analysoimasta uutismateriaalista. Tyypillistä väkivaltaan liittyvälle uutisoinnille oli, että siihen liittyi hyvin vähän taustatietoa konfliktin alusta ja alueen historiasta (Philo & Berry 2004, 101). Uhreista ja hautajaisista tehdyille uutisjutuille oli tyypillistä se, että ne liitettiin usein väkivallasta kertoviin juttuihin tai mahdollisiin uusiin levottomuuksiin.

Kun palestiinalaiset eivät taistele, heillä on kiire haudata kuolleitaan. Tällaiset hautajaiset eivät ole ainoastaan palestiinalaisten surun vaan myös heidän raivonsa ja vastenmielisyytensä keskipisteitä, ja kuolleen miehen serkku tervehtii ajatusta aselevosta pitäen sitä naurattavana. (BBC1 late evening News, 3 October 2000; Philo & Berry 2004, 104.)

Kyseessä oli uutisten julkaisuhetkellä suuri konflikti, joten on helppo ymmärtää, miksi Philon ja Berryn mukaan englantilaisia uutisia hallitsivat kuvaukset väkivallasta tai sen sivuhaaroista. Konfliktin suuruus on yksi ulkomaan uutisointiin vaikuttavista tekijöistä.

Luvussa neljä esittelemme tarkemmin ulkomaanuutisten valinnassa käytettäviä uutiskriteerejä ja niistä aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Haastattelemamme kirjeenvaihtaja kuvaillee varsin yksinkertaisesti yhtä uutiskriteeriä.

Tiedätkö, jos jossain vuodatetaan verta, se myy. Se on kaikkien uutisten universaali totuus. Ulkomaanuutisissa on niin, että vaaditaan useampia kuolonuhreja kuin kotimaassa, jotta juttu julkaistaan. Yksi ammuttu ihminen [kotimaassa] ja juttu tehdään, täällä [Lähi-idässä] se vaatii ehkä kymmenen uhria, ja valitettavasti vielä useampia Kiinassa. Se on uutisten klisee. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Philon ja Berryn mukaan eniten englantilaisissa uutisvälineissä käsiteltiin rauhanneuvotteluita. 33 prosenttia uutisista käsitteli jollakin tavalla rauhan mahdollisuuksia. 14 prosentin osuuden uutisista saivat osapuolten reaktiot konfliktin uusiin käännteisiin ja heidän käyttämänsä sotilaalliset taktiikat. Uutisointiin liittyneen yleisötutkimuksen avulla Philo ja Berry selvittivät, että uutisoinnin yleisöllä oli hyvin vähän tietoa konfliktin alkuperästä ja alueen historiasta. Suurimmalle osalle tutkimukseen osallistuneista ihmisistä päällimmäisenä jäivät mieleen seuraavat asiat: muistikuvat tv-uutisista keskittyivät suurimmaksi osaksi väkijoukkoihin, mellakoihin, kivityksiin, ampumisiin, puukotuksiin, kidnappauksiin, protesteihin ja sotilaallisiin hyökkäyksiin. (Philo & Berry 2004, 101.) Selitys lienee yksinkertainen, sillä tutkimuskohteena olleet vuoden 2000 syys–lokakuun aikana julkaistut tv-uutiset sisälsivät yhteensä 3 500 riviä tekstiä, joista vain 17 riviä keskittyi alueen ja konfliktin historian selvittämiseen. Esimerkiksi BBC tarjosi vain yhden historiaa selventävän juttuosan:

Minne arabien ja Israelin 50 vuotta jatkunut konflikti on menossa? Aina Israelin valtion perustamisesta saakka juutalaisvaltion on taistellut maasta maanpakoon pakotettujen palestiinalaisten kanssa. Vuonna 1967 Israelin tuplasi maansa kuuden päivän sodassa. Arabille tämä oli suuri takaisku. Siitä lähtien Israel on vaihtanut maata saadakseen takuuta rauhasta naapurivaltioiltaan. Edellinen suuri yritys pysyvän rauhan saavuttamiseksi aloitettiin vuonna 1993. Seitsemän vuotta toivat Bill Clintonin ja tämän päivän johtajat lähelle menestystä Camp Davidissa. Maanjaosta ei kuitenkaan päästy sopuun ja nyt Israelin pääministeri puhuu rauhanprosessista menneessä aikamuodossa. (BBC1 Late News, 10 October 2000; teoksessa Philo & Berry 2004, 11.)

Philo ja Berryn aineisto rajoittui englantilaiseen mediaan. Länsimaiselle medialle on tyypillistä toimia homogeenisesti (Uskali 2007, 26). Philon ja Berryn päätelmien voidaan siis olettaa pätevän myös monissa muissa maissa. Englantilaisen median tapa uutisoida palestiinalaisten toisesta kansannoususta vuonna 2000 oli varmasti myös osin län-

simainen tapa uutisoida Lähi-idän tapahtumista.

Vaikka ei siis voida olettaa yleisön hyväksyvän kritiikittä omiksi ajatuksikseen ulkomaan uutisissa esitettyjä faktoja, on syytä kysyä, millaisia vaihtoehtoja katsojilla, kuulijoilla ja lukijoilla on kun on kyse Israelin ja Palestiinan välisestä konfliktista? Koska uutisissa välitetyt mielikuvat varmasti vaikuttavat yleisöön jollakin tavalla, voi todeta, että länsimainen media rakentaa Israelista ja Palestiinasta varmasti sotaisampaa kuvaa kuin mitä alueen todellisuus on.

Uskon, että ihmisillä on median välityksellä hyvin sarjakuvamainen käsitys siitä, mitä täällä tapahtuu. Ystäväni serkun oli tarkoitus matkustaa tänne. Hän on 20-vuotias ja kotoisin Miamista. Hänen äitinsä ei antanut hänen matkustaa ja totesi, että Israelissa on aivan liian vaarallista. Hän ei siis antanut 20-vuotiaan tyttärensä matkustaa Israeliin, koska se oli liian vaarallista. Minä sanoin, että te asutte Miamissa, tiedättekö kuinka monta ampumista siellä tapahtuu? Ihmisillä on käsitys, että tämä on erittäin vaarallinen paikka. Ehkä kuusi vuotta sitten en olisi itsekään suositellut matkustamista Jerusalemiin, koska liikkeellä oli paljon itsemurhapommittajia. Mutta jopa se oli vielä hyväksyttävä riskitaso. Amerikassa 11 000 ihmistä ammutaan joka vuosi toisten amerikkalaisten toimesta. Se on siis mitä, melkein neljä syyskuun yhdettätoista joka vuosi, eikä sitä rekisteröidä uutisissa millään tavalla. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

4 UUTISKRITEERIT

Tutkimuksemme pureutuu Lähi-idän kirjeenvaihtajien työtapoihin ja uutisvalintoihin. Analysoidaksemme haastattelemiemme kirjeenvaihtajien tekemiä uutisvalintoja ja työtapoja, joiden perusteella valintoja tehdään, esittelemme tässä kappaleessa yleisesti käytettyjä periaatteita, joita uutisten valinnassa käytetään, eli uutiskriteereitä. Uutiskriteerit vaihtelevat ainakin hieman riippuen siitä, millaista mediaa tehdään, kuka uutisia tekee ja mistä maista. Esimerkiksi televisioon valitaan helpommin sellaisia juttuja, jotka ovat selkeitä ja mahdollisia esittää lyhyessä ajassa. Sanomalehden uutissivuille puolestaan mahtuu myös enemmän juttuja, joissa valotetaan asioiden ja uutisten taustaa. Sanomalehtien ajankohtaissivuille tai television ajankohtaisohjelmiin voidaan tehdä vielä pidempiä juttuja. Oma lukunsa ovat myös aikakauslehdet, kuten esimerkiksi Suomen Kuvalehti. Julkaisuväline siis ohjaa ainakin hieman toimittajan tekemiä uutisvalintoja, eli se on uutiskriteereihin vaikuttava tekijä. On toki aiheita, jotka tehdään kaikkiin väli-neisiin riippumatta asian monimutkaisuudesta, joten julkaisuvälineen vaikutus ei ole ehdotonta. Myös jutun julkaisukanavan linjaukset vaikuttavat uutisten valintaan. Esimerkiksi poliittinen vasemmistolehti saattaa valita sivuilleen enemmän ihmisläheisiä ja sosiaalipoliittisia aiheita kuin esimerkiksi talouteen keskittyvä sanomalehti. Nämäkin ovat kuitenkin enemmän toimituksellisia linjauksia kuin varsinaisia uutiskriteerejä. Silti ne ohjaavat toimittajien tekemiä uutisvalintoja ja on siksi mielestämme syytä huomioida uutiskriteereistä puhuttaessa. Myös politiikka vaikuttaa uutisten ja erityisesti ulkomaan uutisten valitsemiseen – ulkomaan uutisia tehdään usein omaa maata lähellä olevista kohteista tai maista, joiden kanssa julkaisumaalla on esimerkiksi kaupapoliittisia suhteita.

Lähi-idän uutiset painottuvat siis usein konflikteihin ja kuvauksiin väkivallasta, eikä taustoittamiselle ja keskustelulle ole tilaa (esimerkiksi Philo & Berry 2004; Abu-Hanna 2002). Analysoidaksemme tässä tapauksessa erityisesti ulkomaankirjeenvaihtajien uutiskriteerejä, on ensin määriteltävä mitä ovat hyvän ulkomaan uutisoinnin kriteerit. Turo Uskali tiivistää ne teoksessaan Uutisia yli rajojen seuraavasti: 1) juttuaiheiden monipuolisuus; 2) tietolähteiden monipuolisuus; 3) epäselvien tai nimettömien lähteiden vähäinen käyttö; 4) etusivulle pääsy (tai tv:ssä lähtöjuttujen määrä) ja 5) arkojen aiheiden suuri osuus juttutuotannosta (Uskali 2007, 44).

Kun tutkitaan Lähi-idässä työskentelevien kirjeenvaihtajien käyttämiä uutiskriteerejä, voi Uskalin listan pohjalta tehdä kaksi erittäin hyvää havaintoa: hyvän ulkomaan uutisoinnin kriteerit eivät Lähi-idässä toteudu juttuaiheiden monipuolisuuden osalta, koska suurin osa uutisista on kovia uutisia. Yleisölle välittyvä kuva on yksipuolinen ja konfliktikeskeinen. Toisaalta asian selittää juuri Uskalin mainitsema etusivulle pääsy tai tv:n lähtöjuttujen tekeminen. Päivänpolttavilla ja kovilla uutisilla pääsee lähtösivulle ja ne myyvät, joten niitä tehdään. Negatiivista asioista uutisoiminen on länsimaiselle medialle tyypillistä.

Jos soittaisin päätoimittajalleni ja sanoisin, että minulla on todella mainio feature-juttu Negan alueen Beduiinien kohtalosta, hän toteaisi vain mmm... Se on mielenkiintoinen tarina, mutta se ei tänä päivänä pääse sanomalehteen. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Johan Galtung ja Mari Holmboe Ruge ovat tutkineet toimituksia ja toimittajia ohjailevia ulkomaan uutiskriteereitä. Heidän mukaansa yksi uutisten valinnassa korostuva tekijä on negatiivisuus. Kokonaisuudessaan Galtung ja Ruge selittivät asian muuttumisen uutiseksi 12 seikalla, jotka ovat:

- 1) esiintymistiheys suhteessa välineen ilmestymistiheyteen
- 2) kynnys, joka tapahtuman on ylitettävä, johon liittyy
 - 2.1) tapahtuman koko ja intensiteetti
 - 2.2) intensiteetin kasvu
- 3) yksiselitteisyys
- 4) merkittävyys
- 5) odotustenmukaisuus
 - 5.1) ennustettavuus
 - 5.2) haluttavuus
- 6) odottamattomuus
 - 6.1) ennustamattomuus
 - 6.2) harvinaisuus
- 7) jatkuvuus
- 8) uutisaineiston kokonaisuus
- 9) suhde eliittivaltioihin
- 10) suhde eliitti-ihmisiin

11) henkilöiminen

12) kielteinen tapahtuma

(Galtung & Ruge 1965, 66-68)

Galtungin ja Rugen mukaan kahdeksan kriteeriä ovat samoja kaikissa kulttuureissa ja neljä viimeistä ainakin länsimaisessa kulttuurissa. Listan viimeisenä oleva kielteinen tapahtuma pitää varmasti paikkansa Lähi-itään liittyvissä uutisissa. Toimittajat siis toimivat hyvin tyypilliseen tapaan keskittäessä uutisointinsa konfliktiin. Lähi-idän kirjeenvaihtajien toimintaa ohjaa myös jatkuvuus. Alueella pysytään, koska siellä edelleen tapahtuu. Haluamme nostaa esiin myös Galtungin ja Rugen uutiskriteerilistan ensimmäisen kohdan, asian esiintymistiheyden suhteessa julkaisuvälineen esiintymistiheyteen. Luvussa viisi tapahtuvassa analyysissä pohdimme sitä, tekevätkö kirjeenvaihtajat kovia uutisia siksi, että työnantajat tilaavat niitä lehtipalstojen tai lähetysajan täytteeksi silloin, kun muuta ei ole tarjolla.

Aiemmin (ks. luvut 2 & 3) totesimme, että uutisoinnissa ei Lähi-idän osalta kerrota juurikaan taustoja ja historiaa (Philo & Berry, 2004). Galtungin ja Rugen uutiskriteeritutkimuksen mukaan tämä on yleistä ulkomaan uutisoinnissa. Se, että ulkomaan uutisia tehdään heidän listaamiensa kahdentoista kohdan mukaan, johtaa siihen, että uutisten tarjoama maailmankuva jättää vähän autonomiaa periferioille, joiden olemassaolo perustellaan uutisissa vain keskuksen tarpeiden vuoksi (Galtung & Ruge, 1965, 84–85) . Galtungin ja Rugen listaamat yleiset ulkomaan uutisten kriteerit selittävät siis sen, miten Lähi-idästä uutisoidaan yleisesti länsimaissa ja myös Suomessa.

Galtungin ja Rugen mukaan käytössä olevat uutiskriteerit vääristävät maailmankuvaa. He ehdottivat tutkimuksessaan parannuksia ulkomaan uutisointiin. Uutisissa pitäisi painottaa enemmän tausta-aineistoa ja keskittyä jokapäiväiseen elämään ja positiivisiin muutoksiin. (Galtung & Ruge, emt.) Seuraavassa luvussa analysoimme erityisesti sitä, pystyvätkö toimittajat taustoittamaan Lähi-idästä tehtyjä juttuja riittävästi. Käymme myös läpi toimittajien valintoja kovien, Galtungin ja Rugen listaamien uutiskriteereiden mukaisten, uutisten ja ihmisten arjesta kertovien juttujen välillä. Selvitämme myös, mitkä yleisistä uutiskriteereistä korostuvat Lähi-idässä.

5 TYÖTAVAT KONFLIKTIN KESKELLÄ

5.1 Uutisvalinnat Israelissa ja palestiinalaisalueilla

Uutisia tehdään Israelista ja palestiinalaisalueilta monien mittapuiden mukaan. Yksi näistä on uutiskriteerien täytyminen uutisaiheiden valinnassa. Havaintomme mukaan Galtung&Rugen (Galtung & Rugen, 1965) uutiskriteereistä (ks. luku 4.) täyttyy useita kirjeenvaihtajien työskentelyssä. Tärkeimmiksi kriteereiksi konfliktialueelta nousevat muun muassa odottamattomuus, yllättävyys, jatkuvuus sekä kielteinen tapahtuma. Konfliktitilanne on jatkunut samanlaisena jo 60 vuotta, joten kriteerit jatkuvuus ja kielteinen tapahtuma täyttyvät helposti, mutta konfliktitilanteessa on vahvasti myös läsnä tilanteiden odottamattomuus ja yllättävyys. Esimerkiksi pommiräjähdyksen yhteydessä voidaan todeta, että kriteerit odottamattomuus ja yllättävyys täyttyvät. Voidaan siis väittää, että edellä mainitut kriteerit toteutuvat kirjeenvaihtajien lähtiessä tekemään uutisia alueelta. Selvitämme tutkimuksessamme sen, että vaikka uutiskriteerit vaikuttavat vahvasti toimittajan uutisvalintoihin, hänen työskentelynsä vaikuttavat myös muut asiat. Siihen mitkä asiat valikoituvat uutisiksi, vaikuttaa vahvasti se, mitä alueella tapahtuu juuri nyt: soditaanko siellä, onko meneillään vaalit vai eletäänkö rauhallisempaa aikaa?

Hmm. Riippuu pitkälti siitä mitä täällä parhaillaan tapahtuu. Tämä paikka tuottaa niin paljon kovia uutisia. Juuri tällä hetkellä politiikkaa, väkivaltaa. Se tahtoo sanella mitä täältä tehdään. Nyt uutisointi pyörii pitkälti konfliktin ympärillä, mutta totta kai täälläkin on hiljaisempia hetkiä konfliktin suhteen ja silloin on aika tehdä kevyempiä juttua, featureita. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Haastattelujemme perusteella Israelissa ja palestiinalaisalueilla työskentelevien kirjeenvaihtajien joukossa oli selkeitä eroja siinä, minkälaisia juttuja ja uutisvalintoja he alueelta tekevät. Useimmiten kirjeenvaihtajat työllistävät itsensä kovilla uutisilla, mutta he myös haluavat tehdä kevyempiä feature-juttuja. Kirjeenvaihtajien tekemissä juttutyypeissä suhteen oli havaittavissa selkeää hajontaa. Varsinkin yhdysvaltalaisen televisio-toimittajan uutisvalinnat poikkesivat muista. Hän ei tehnyt alueelta ollenkaan kevyempiä juttua.

Kaikki ovat kovia uutisia. Featuret eivät toimi enää, eivät ainakaan meillä. Featuret, jotka on tehty muualla kuin kotimaassa, eivät sisällä mitään joka kiinnostaisi kotimaan toimistusta. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen televisiokanava.)

Muilla kirjeenvaihtajilla suhde kovien uutisten ja kevyempien feature-juttujen välillä oli seuraavanlainen: 2/3 jutuista oli kovia uutisia ja 1/3 kevyempiä feature-juttuja. Kovien uutisten määrä verrattuna kevyempiin juttuihin kertoo siitä, että negatiivisuus ja perinteiset uutiskriteerit korostuvat kirjeenvaihtajan uutisvalinnoissa. Tutkimuksessamme oli mielenkiintoista huomata, että uutiskriteerien merkitys korostuu, joskus jopa liiaksi. Yhdysvaltalainen kirjeenvaihtaja, joka ei tee feature-juttuja, haaveilee niiden tekemisestä salaa.

Pidän todella paljon hyvän feature-tarinan kertomisesta ja viimeisimmästä on jo paljon aikaa. Tiedätkö, hyvällä featurella on aina puolensa. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Huolimatta siitä tekevätkö kirjeenvaihtajat kovia uutisia vai feature-juttuja, he kokevat kevyemmät uutiset tarpeellisiksi. Ne antavat alueesta erilaisen, paljon syvemmän kuvan. Featureissa voidaan käsitellä sellaisia asioita, jotka eivät mahdu uutisen rajalliseen mitaan tai eivät muuten vain sovi koviksi uutisiksi. Featureiden tekemistä alueelta hankaloittaa moni asia. Yhden haastattelemamme kirjeenvaihtajan lehden siirtyminen tabloid-kokoon on aiheuttanut sen, että juttua kohden on tilaa ainoastaan 600–700 sanaa. Tämän rajallisen tilan takia kirjeenvaihtaja ei saa kerrottua jutuissaan kaikkea haluamaansa. Toimittajan pitää kirjoittaessaan siis olettaa, että lukijalla on jonkinlainen kuva alueen tapahtumista jo etukäteen.

Lisäksi kirjeenvaihtajan työstä on tullut entistä hektisempää: ennen riitti kuin kirjoitti jutun valmiiksi ja lähetti sen toimitukseen. Nykyään toimittaja kirjoittaa jutun ensin Internetiin ja sen jälkeen kirjoittaa sen uudestaan paperilehteen. Eri välineisiin vaaditaan aina formaatin näköinen tuotos. Koska samasta aiheesta on tehtävä kaksi versiota, jää muiden juttujen tekemiselle vähemmän aikaa. Vastaavasti tv- ja radiotoimittajat tekevät usein jutuista versioita molempiin välineisiin. Tämä on erityisen negatiivista siksi, että näin toimittajalle jää yhä vähemmän aikaa tehdä taustoittavia featureita. Juttujen versiointi eri julkaisuvälineisiin siis työllistää kirjeenvaihtajia aiempaa enemmän. Näin on joka puolella maailmaa, eli toimittaja saattaa joutua tekemään saman uutisen radioon,

televisioon, paperilehteen ja Internetiin. Olemme havainneet, että kaikki haastattelemamme kirjeenvaihtajat joutuvat omassa työssään miettimään, miten heille jäisi aikaa tehdä kevyempiä juttuja ilman, että kovien uutisten tekeminen kärsii. Totuus kuitenkin on, että alueelta eivät kovat uutisaiheet lopu. Toisaalta on syytä kysyä, miksi feature-juttuja ei tehdä enemmän Internetiin, jos palstatilan rajallisuus tai ajanpuute ovat ongelmia muissa välineissä? Internetissä tilaa on rajattomasti ja riippuu toimittajasta, kuinka taustoittavan jutun kirjoittaa.

Ongelmana on, että hyvin usein aikani menee kokonaisuudessaan uutisaiheiden kanssa, mutta nykyään myös Internetin kanssa. Usein minulta oletetaan, että kirjoitan uutisen puoleenpäivään mennessä online-lukijoita varten. Ihmiset Englannissa lukevat silloin uutiset lounastauoillaan Internetistä. Se aiheuttaa lisäpainetta uutistoimittajalle tuottaa lisää kovia uutisia ja muokata samasta uutisesta versio paperilehteen. Mikä taas aiheuttaa sen, että minulle jää vähemmän aikaa kierrellä ulkona ja tehdä featureita ja löytää uusia, innovatiivisia tapoja kertoa matkailusta tai vastaavista kevyemmistä jutuista. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Televisiotyössä uutisvalintojen ongelmana ei ole rajallinen tila, vaan rajallinen aika. Televisiossa uutisjuttuun on varattu aikaa puolestatoista kahteen minuuttia. Sellaisessa ajassa uutiseen ei saa mahtumaan samaa määrää tietoa ja taustoitusta kuin esimerkiksi lehteen kirjoitettuun feature-juttuun, tai television ajankohtaisjuttuun. Televisiossa työskentelevät kirjeenvaihtajat kokevat ajan useimmiten riittävänä kovien uutisten kertomiseen. Joskus heillä on kuitenkin vaikeuksia mahduttaa tv-uutiseen edes vastauksia peruskysymyksiin, kuten mitä, missä, milloin, kuka ja miksi. Ja jos lyhyen ja helpon uutisen välittäminen Lähi-idästä on vaikeaa annetussa ajassa, tuskin kovin moni alkaa edes yrittää tehdä vielä laajempia, taustoittavia uutisjuttua. Kirjeenvaihtajien mukaan kovat uutiset ovat tavallaan irti todellisuudesta. Kärjistäen voikin todeta, että pommi-isku on pommi-isku, eikä sen yhteydessä tarvitse aina selittää koko palestiinalaisten ja israelilaisten välisen konfliktin historiaa. Helpommalla siis pääsee, kun ei aina tarvitse selittää kaikkea mahdollista. Tähän perusuutistyö on oiva väline.

Yritäpä selittää normaalille lukijalle Lontoossa Fatahin ja Hamasin välisen välirikon syitä ja sitä, miksi he eivät voi aloittaa yhteistyötä uudelleen. Tarkoitin sitä, että me vain raapaisimme tämän tarinan pintaa, koska on vain niin paljon helpompaa todeta, että Fatah ja Hamas riitaantuivat, nämä tyypit ovat valtavirtaan kuuluvia tietynlaisia nationalistejä, ja nämä toiset ovat islamisteja. He hallitsevat Gazaa, ja he Länsirantaa. Se, että keskiverto lukijakunta perehtyisi heidän välirikkoonsa perusteellisesti, se oli iso juttu silloin kun se tapahtui, mutta nyt se ei ole tarina johon palataan, paitsi jos työskentelet erikoislehdelle tai paikalliselle medialle. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Kirjeenvaihtajat joutuvat siis vähäisten taustoitumahdollisuuksien vuoksi tyytymään siihen, että yleisö on joko selvittänyt asian muualta tai sitten se ei ymmärrä tilannetta tai asiaa kokonaisuutena. Tämä johtaa helposti stereotyyppisiin tulkintoihin. Olennaista olisi saada sellaisia muutoksia kirjeenvaihtajien työtapoihin, etteivät he joutuisi toteamaan, että on helpompaa olla kertomatta asioiden laajempia taustoja. Ainoa keino, jonka kautta tällaista muutosta voisi etsiä, on toimittajien käytettävissä olevan ajan lisääminen. Yksi keino siihen olisi nykyisestä monimediallisesta työkuulttuurista poikkeaminen. Jos esimerkiksi lehtitoimittaja tekisi juttuja ainoastaan sanomalehteen, hänellä olisi käytettävissään enemmän aikaa taustoitukseen. Toisaalta ainoastaan tämä ei riittäisi. Myös julkaisuvälineessä pitäisi silloin olla enemmän tilaa kirjeenvaihtajan toimittamille jutuille, koska taustoitettut jutut ovat kovia uutisia pidempiä.

Tutkimuksemme perusteella eräs Lähi-idän kirjeenvaihtajien työtä vahvasti ohjaava, esitellyn uutiskriteerilistan (Galtung & Ruge 1965, 66-68) ulkopuolinen kriteeri, on siis käytettävissä oleva aika ja sen suhde välineeseen, johon juttua tehdään. Juuri tämä aiheuttaa osaltaan uutisten painottumista suurimmaksi osin koviin uutisiin ja antaa alueesta yksipuolisen kuvan, vaikka oikeasti kuva on kirjava. Kaikkien kirjeenvaihtajien mukaan tärkeintä on saada alueelta uutisia ulos, olivatpa ne kovia uutisia tai featureita. Yleisölle välitettävää taustatietoa voitaisiin lisätä kaventamalla kovien uutisten ja featureiden välistä kuilua. Featureita varten hankittua tietoa voidaan hyödyntää uutisjutuissa.

Teen featureita siksi, koska se on hyväksi toimittajan ammattitaidolle kun menee ulos etsimään niitä. Silläkään ei ole väliä, jos niitä ei käytetä. Jos löydän jotain mielenkiintoista featuressa ja sitä ei käytetä, niin pyrin käyttämään osia siitä uutisessa. Se luo syvyyttä uutiseen. On hyvä astua ulos ja nähdä kaikki Israelin ja Palestiinan yhteiskunnan sävyt. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Haluaisin kierrellä enemmän alueella ja löytää muita uutisaiheita, jotka eivät pyöri israelilaisten ja palestiinalaisten välisen konfliktin ympärillä. Täällä on kovia jännitteitä islamistifundamentalismien ja länsimaalaisen ajattelutavan välillä. Alueella on myös paljon muita konflikteja. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Kirjeenvaihtajat ovat sitä mieltä, että vaikka yleisö vaatii alueelta enemmän taustoittavia ja kevyempiä uutisia, he eivät oikeasti haluakaan niitä. Väite on mielenkiintoinen. Luulisi, että ihmiset ovat kyllästyneitä pelkkään konfliktiuutisointiin joka antaa alueesta ku-

van paikkana, joka on täynnä väkivaltaa. Meidän mielestämme kevyitä uutisia on syytä yrittää tehdä jatkossakin, koska pelkkien kovien uutisten näyttäminen Israelista ja Palestiinasta antaa katsojalle vääristyneen kuvan alueella vallitsevasta tilanteesta. Paikan päällä asuneena voimme todeta, että alueelta on syytä välittää totuudenmukaista kuvaa maailmalle. Tähän tarkoitukseen feature-jutut ovat parhain keino.

Ollakseni rehellinen olen sitä mieltä, että yleisö haluaa kovia uutisia. Ehkä he haluavat vain selittäviä featureita kovien uutisten väliin. Kynnys on matala muunkaltaisiin featureihin, vähä-älyisiä featureita ei haluta. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Yleisön suhtautumista feature-juttuja kohtaan mitataan monella tavalla. Yhdysvalloissa pääosaa näyttelevät katsojalukumittaukset. Katsojalukumittauksilla määritellään, mitkä ohjelmat ja ohjelmatyypit saavat eniten katsojia. Näitä mittauksia tehdään säännöllisin väliajoin, aina 15 minuutin välein. Näin ohjelmien tuottajat näkevät, milloin katsojat ovat kanavalla ja milloin eivät. Näiden katsojalukujen pohjalta tuottajat päättävät, min-kälaisia juttuja kannattaa televisiossa näyttää. Tällä hetkellä, yhdysvaltalaisen kirjeenvaihtajan mukaan, kovimmat katsojaluvut ovat kovilla uutisaiheilla.

Suurin este tällä hetkellä on katsojaluvut ja tarinan kiinnostavuus. Televisiossa tarvitsee työskennellä erittäin vahvasti, jotta voimme pitää katsojien mielenkiintoa yllä. Sanomalehden lukija lukee lehteä, muttei lue jokaista artikkelia. Televisiossa katsojien pitää olla kiinnostuneita jokaisesta raportista. Jos eteen tulee raportti, joka ei kiinnosta heitä, he vaihtavat kanavaa katsojalukujen kustannuksella. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Uutiskriteereihin vaikuttaa siis toimittajien tekemät subjektiiviset valinnat, kotimaan-toimituksesta tulevat määräykset, toimittajalla käytävissä oleva aika sekä väline, jolla uutinen toimitetaan. Kirjeenvaihtajat myös seuraavat muiden toimittajien työskentelyä tarkasti. Toimittajien tapa seurata toisiaan on yleisintä silloin, kun kyse on säännöllisesti toistuvasta ja hyvin ennustetusta tapahtumasta tai kriisiuutisoinnista, jolloin luotettavaa tietoa on niukasti saatavilla. Toimittajat imitoivat tällöin herkästi johtoasemassa olevia viestimiä. (Uskali 2007, 54). Kirjeenvaihtajien ja ulkomaantoimittajien uutisvalinnat ja ideoinnit eivät rajoitu pelkästään edellä mainittuihin vaihtoehtoihin. Ulkomailla työskentelevät toimittajat seuraavat rutiininomaisesti kansainvälisiä uutistoimistoja ja laatu-lehtiä. He myös seuraavat globaaleja uutiskanavia, Internetin palstoja ja arkistolähteitä. Ulkomailla työskentelevillä toimittajilla on siis käytössään valtava määrä lähteitä, joista

ammentaa ideoita tai uutisaiheita.

Uutisvalintoihin Lähi-idästä vaikuttavat siis loppuen lopuksi melko samat asiat, joita toimittaja kohtaa työssään ympäri maailmaa. Uutisten painottuminen koviin uutisiin on konfliktialueella ymmärrettävää, mutta on positiivista huomata, että suurimmalla osalla kirjeenvaihtajista on halu tehdä enemmän feature-juttuja tai ainakin he kokevat niiden tekemisen tärkeäksi. Toimittajat joutuvat kaikkialla tasapainottelemaan työssään ajankäytön kanssa sekä miettimään juttuaiheitaan uutisvälinettä ajatellen. Kirjeenvaihtajien työskentely Palestiinassa ja Israelissa ei siis poikkea juurikaan normaalista toimitustyöstä.

5.2 Arki vastaan kovat uutiset

Tiedämme, että kirjeenvaihtajat tekevät suurimmaksi osaksi kovia uutisia. Kirjeenvaihtajat kuitenkin myös kokevat feature-jutut tärkeiksi ja tuntuvat käyvän usein tietynlaista taistelua saadakseen aikaa niiden tekemiseen tai julkaisuun. Tuntuu siltä, että toimintaa ohjaavat uutiskriteerit, mutta toimittajilla itsellään on halua kertoa asioista syvemmin. Normaalista arjesta kertominen näyttäisi yleisölle kattavamman kuvan Israelista ja palestiinalaisalueista. Feature-jutut ovat tärkeitä myös kotimaantoimituksille, jotka ohjaavat kirjeenvaihtajan toimintaa. Kirjeenvaihtajat totesivat, että heiltä pyydetään feature-juttuja yleensä silloin, kun alueelta ei saada kovia uutisia tai kotimaan uutisissa on rauhallisempaa ja uutisvirtaan tarvitaan täytettä.

Yksi ärsyttävä piirre on, että kotimaan toimitus ei halua tietää mitä täällä tapahtuu, ellei se ole kova uutinen. He haluavat ainoastaan jotain täältä, jos muualla maailmalla ei tapahdu mitään. Tiedän journalisteja, jotka työskentelevät täällä ja lähettävät toimituksiin featuren. Tämä lähettämäsi feature sitten lepää toimituksen pöydällä 2–3 viikkoa ja unohuu sinne. Sitten hiljaisena päivänä puhelin soi ja kotimaantoimituksesta kysellään: ”Onko mitään kiinnostavia tarinoita? Siihen helposti sitten toteaa, että miten sen aikaisemmin lähettämäni jutun kanssa? Siihen mennessä he ovat hukanneet sen ja se pitää lähettää uudestaan heille. On erittäin vaikea pitää tavaraa tuoreena tuollaisten syiden takia. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Feature-juttujen käyttö lähetysvirran täytteenä asettaa kirjeenvaihtajan vaikeaan tilanteeseen. Kirjeenvaihtaja ei voi tehdä feature-juttuja valmiiksi odottamaan varastoon,

koska myös ne, muiden uutisten tavoin, vanhenevat ajan kuluessa. Kotimaantoimituksen kovien uutisten hinku aiheuttaa sen, että paikallisten ihmisten normaalista arjesta, elämästä kertominen unohtuu ja uutisoinnin polttopisteeseen jää tilaa ainoastaan koville uutisille.

Alueella työskentelevät toimittajat elävät arjessa mukana ja ovat tekemisissä paikallisten ihmisten kanssa päivittäin. He käyvät kaupoissa, käyttävät julkisia kulkuvälineitä ja kuluttavat paikallisia palveluita. Tätä kautta he muodostavat kuvan paikallisista ihmisistä ja yhteiskunnasta. Israelissa ja palestiinalaisalueiden läheisyydessä asuvat kirjeenvaihtajat joutuvat omassa työssään tasapainottelemaan millä tavalla tekevät juttuja alueelta. Journalistit, jotka työskentelevät konfliktialueella ovat yleensä samaa mieltä yhteiskunnan yleisen mielipiteen kanssa, he jakavat yhteiskunnan selviytymiskeinot konfliktin keskellä. (Kempf 2002, 60.)

Kaikki haastattelemamme kirjeenvaihtajat kertoivat, että omassa uutisoinnissaan, riippumatta siitä missä asuvat, he pyrkivät puolueettomaan uutisointiin. Heidän mielestään myös muut kirjeenvaihtajat tekevät alueelta tasapuolisia uutisia: uutiset kerrotaan sellaisina kuin ne esiintyvät. Konfliktialueen uutisoinnissa piilee monia vaaroja ja toimittajan tarvitsee muistaa aina, mitä on parhaillaan tekemässä. Miten kertoa tarina niin, ettei se mässäile muiden kustannuksella, vaan pyrkii tasapuolisesti kertomaan molempien osapuolien näkökannat?

Luulen, että vaarana täällä on että kaikki tekevät saman tarinan samassa ajassa ja ketään ei tee juttua ”muotin ulkopuolelta”. Täällä myös näkee vahvasti sen, että ihmisillä on omat agendansa ja sinun tekemisiäsi valvotaan ahkerasti. Media tekee kuitenkin hyvää työtä kertoessaan tarinoita tasapuolisesti. Sillä tarkoitan sitä, että tämä konflikti on jatkunut jo iäisyiden ja ihmiset eivät ole enää niin kiinnostuneita tapahtumista. Sinun tarvitsee löytää uusia, kekseliäitä keinoja tehdä jutuista mielenkiintoisia lukijoille ilman, että jutuista tulee jonkinlaista tabloid-sensationalismia, suoranaista mässäilyä. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Tasapuoliseen uutisointiin on kiinnitetty suurta huomiota kaikissa tiedotusvälineissä. Esimerkiksi BBC:llä on erityinen Lähi-itä-uutisoinnin tarkkailija, joka varmistaa sen, että alueelta tulevat uutiset noudattavat BBC:n linjaa. Tarkkailijan työnkuvaan kuuluu valvoa, että toimittajien jutut ovat tasapuolisia ja kestävät tarkemmankin tarkastelun. Näin säästetään toimittajien työaika, koska heidän ei tarvitse vastata valituksiin henkilökohtaisesti. Toimittaja voi vain todeta valituksen tekijälle, että uutinen on tehty mo-

lempien osapuolien näkökannat huomioon ottaen ja edustaa BBC:n hyväksymää linjaa. Myös muut yleisradioyhtiöt pyrkivät uutisoinnissaan tasapuolisuuteen.

Laskemme tarkat osuudet kuinka kauan eri osapuolet ovat äänessä lähetyksissämme. Olakseni rehellinen, silti molemmat puolet valittavat: israelilaiset valittavat, että olemme puolueellisia palestiinalaisia kohtaan ja palestiinalaiset valittavat samaa israelilaisista. - - Joskus ihmiset valittavat ja ovat itse väärässä. Kuulostaa ehkä kehuskelulta, mutta olemme uutisoinnissamme tasapuolisia, vaikka monet ihmiset ovat eri mieltä asiasta. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Valintaan kovien uutisten ja feature-juttujen välillä vaikuttaa myös se, mitä halutaan missäkin mediatalossa painottaa uutisoinnissa. Mediataloilla on alueella omat intressinsä ja näitä pyritään ajamaan eteenpäin uutisoinnissa. Se mistä maasta mediatalot ovat kotoisin, vaikuttaa myös uutisvalintoihin ja painotuksiin. Kirjeenvaihtajat uutisoivat myös mielellään sellaisista asioista joihin voivat liittää jotenkin kotimaansa. Yleisöön vetoavat sellaiset uutiset, joista he voivat löytää jonkinlaisen tarttumapinnan, ja ulkomaan uutisoinnissa tämän yhteyden saaminen yleisöön on entistä tärkeämpää. On myös syytä muistaa, että toimittajat ovat myös ihmisiä ja ihmiset toimivat omien eettisten ja moraalisten sääntöjen pohjalta.

Sille missä uutiset ovat, ei mahda mitään, mutta featureiden suhteen pyritään olemaan tasapuolisia. Riippuu tietenkin siitä mihin pyritään. Esimerkiksi Foxilla ja Wall Street Journalilla on varmaan eri painotukset kuin Guardianilla ja BBC:llä. (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Ihmisten arki, heidän keskinäiset suhteensa ja elämisen normaali rytmi eivät välttämättä kuulosta kaikkein tärkeimmiltä asioilta, kun mietitään uutisaiheita Israelista ja palestiinalaisalueilta. Näistä asioista kertominen kuitenkin auttaa yleisöä muodostamaan alueella vallitsevasta tilanteesta oikeanlaisen kuvan. Ihmiset täytyy saada kiinnostuneeksi tilanteesta ja pelkkien konfliktiuutisten näyttäminen aiheuttaa ainoastaan turtumuksen alueelta tuleviin uutisiin. Yhdysvaltalainen kirjeenvaihtaja näkee tilanteen niin, että kaikki uutisaiheet ovat tärkeitä, kunhan ne saavat katsojan pysymään kanavalla.

Managerini kertoi minulle kerran Ohio-testistä. Ohio-testi testaa sitä, että kiinnostaako se sinua, jos se tapahtui Ohiossa? Jos sinulla on mukava tarina jostain kanafarmista tai vastaavasta tapahtumasta Ohiossa, kiinnostaako se ketään? Haluatko katsoa sen? Siis, jos tapahtuma on todella tärkeä ja tiedät, että se kiinnostaa, niin se tehdään. Madonna vieraili

täällä ja sehän ei ole kova uutinen, mutta teimme sen silti, koska se kiinnostaa ihmisiä. Eli teemme kevyempiäkin uutisia välillä, mutta ainoastaan sellaisia joista tiedämme, että ne kiinnostavat yleisöä. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

5.3 Toimittaja tilaustyön tekijänä

Kirjeenvaihtajat ideoivat usein juttuja yksinään, mutta ovat myös vahvasti yhteydessä kotimaassa sijaitsevaan toimitukseen. Ulkomaankirjeenvaihtajalla on erilainen vapaus työskennellä kuin ulkomaantoimittajalla. Ulkomaantoimittajien pääasiallinen työpaikka on – nimestään huolimatta – kotimaassa, kun taas ulkomaankirjeenvaihtajien asemapaikat ovat ulkomailla (Uskali 2007, 51) Päätoimittaja on lopulta aina vastuussa kirjeenvaihtajan tuotoksista. Riippuu myös uutisvälineestä millaisia uutisvalintoja tehdään ja minkälaisia juttuja alueelta halutaan. Kaikki haastatellut kirjeenvaihtajat ja ulkomaantoimittajat saavat pääasiassa tehdä alueelta mitä juttuja haluavat. Heidän työskentelyynsä ei puututa, ei ainakaan niin paljon kuin kotimaassa työskennellessä. Toimitukset luotavat kirjeenvaihtajiin, koska ovathan he useimmiten kannuksensa ansainneet hyvällä työllään. Kirjeenvaihtaja on myös pitkään ollut asemamaassaan selvästi itsenäisempi kuin ulkomaantoimittaja omassa kotitoimituksessa. Ulkomaankirjeenvaihtajat rinnastetaan usein toimitusyhteisöissä uutispäällikkötason journalisteihin. (Uskali 2007, emt.)

Israelissa ja Palestiinassa työskentelevien toimittajien yhtenä työskentelytapana on ideoida juttuja, joita he sitten tarjoavat kotimaansa toimituksiin. Joskus toimittajat tekevät jutut valmiiksi asti ja lähettävät ne suoraan toimituksiin. Toimituksessa tehdään päätös jutusta: julkaistaanko se sellaisenaan, halutaanko siihen muutoksia vai jätetäänkö se julkaisematta. Kaikki kirjeenvaihtajat kertoivat haastatteluissa, että kotimaantoimitukset puuttuvat toimittajien työskentelyyn silloin kun halutaan kovia uutisia tietyistä aiheista. Näistä aiheista päätoimittajat pyytävät kirjeenvaihtajaa tekemään juttuja. Tällaisia aiheita olivat muun muassa kaikki konfliktiuutiset, sellaiset uutiset, joita muutkin uutistoimistot ja -välineet seuraavat.

Voin tehdä pääasiassa mitä haluan. Päätoimittaja päättää lopulta mitä julkaistaan. Se riippuu myös siitä millainen päätoimittaja on pomona. Nykyinen pomoni haluaa kovia uutisia, uutisia Iranista, rauhanprosesseista, kovia uutisia. Hän ei ole kiinnostunut featureista kun taas hänen edeltäjänsä oli hyvin kiinnostunut niistä. Eli riippuu pitkälti päätoimitta-

jasta mitä täältä tehdään. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Toimitus - - kertoo minulle välillä aiheen, josta teen jutun. Väylä toimii molempiin suuntiin. Joskus [toimituksesta] sanotaan, että tee tietynlainen tarina, mutta en edes muista milloin viimeksi he ovat niin pyytäneet. Nykyään meideoimme lähes kaiken - -. He kuitenkin päättävät mitkä tarinat on toteutettava. Eli jos idea tulee heiltä, teen sen, mutta omien juttuideoiden kanssa samaa varmuutta ei ole. Yksi viidestä ideoimastani jutusta toteutetaan sellaisenaan. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Feature-jutut yleensä tarjoan itse, sanoisin 90 prosenttisesti, mutta sitten tuollaiset uutistapahtumat, niitä pyydetään. Ja tarjoan myös itse. [Aiemmassa työpaikassa] Egyptissä se oli toisinpäin. Tarjosin 90 prosenttisesti kaikki jutut ellei kyseessä ollut selkeä uutinen. Mutta täällä se on toisinpäin. Monesti soitetaan, että nyt olisi vähän uutispulaa täällä radion puolella, olisiko sinulla jotain? (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Mietittäessä kotimaantoimituksen ja esimiesten vaikutusta Lähi-idän kirjeenvaihtajien työhön, voidaan tässäkin kohtaa nostaa esille se, että konflikti on jatkunut pitkään ja siitä on uutisoitu laajasti ja kauan. Tämä korostaa esimiesten merkitystä, ja toisaalta vaikeuttaa kirjeenvaihtajien itsenäistä työskentelyä alueella: kirjeenvaihtajien juttujen julkaisusta päättävät usein kotimaantoimituksissa toimittajat, jotka ovat ansainneet päällikön paikkansa tekemällä pitkän uran. Usein siihen uraan on kuulunut työskentely ulkomaankirjeenvaihtajana, oli kyseessä siten julkaisuvälineen päätoimittaja, uutispäällikkö tai kirjeenvaihtajan lähin esimies, joka on ulkomaantoimituksen päällikkö. Koska päälliköt ovat saattaneet työskennellä Lähi-idässä, on kirjeenvaihtajan ajoittain vaikea saada myytyä juttuideoitaan tai uusia näkökantoja vanhoihin aiheisiin.

Tämä paikka on kuin journalistien oma espanjalainen rantalomakohde: kaikki ovat olleet täällä ja tehneet omat juttunsa. Monet [kotimaani] päälliköistä ovat työskennelleet täällä. Jos ehdotan heille feature-jutun ideaa, he toteavat muistavansa sen vuodelta 1992. Kyse ei siis ole ainoastaan yleisön puutumisesta tämän alueen uutisiin vaan myös siitä, että täältä on tehty ja tehdään aivan liikaa tavaraa. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Kirjeenvaihtajat siis ovat huolissaan siitä, jaksako yleisö enää katsoa, lukea ja kuunnella taustoittavia juttuja, kun alueelta tehdään niin paljon kovia uutisia. Samalla vaikuttaa ainakin osittain siltä, että kirjeenvaihtajien pomot, jotka ovat aiemmin työskennelleet itse alueella, ovat kyllästyneitä aiheiden kierrätykseen. Tämän perusteella on tietenkin helppo sanoa, että alueelta tehdään yksinkertaisesti liikaa, jos kerran aiheita joutuu kierättämään. Mielestämme tässä sorrutaan kuitenkin erääseen journalismin yksinkertai-

simmista virheistä – katsojat eivät muista samoja juttuja ja aiheita kuin niitä tehneet toimittajat. Tämän tietää jokainen toimittajanalku jo ensimmäisen kesäpestinsä jälkeen. Tuntuu vaikealta uskoa, että tällainen asia vaikuttaa erään maailman eniten uutisoiduimman uutisaiheen seurantaan. Katsoja, joka on nähnyt tietynlaisen jutun sanomalehdessä vuonna 1995, ei muista kyseistä artikkelia vuonna 2009. Konfliktin jatkuessa päälliköiden olisi syytä miettiä juttujen ”kierrättämistä”, eli päivittämistä myös siltä kannalta, että konfliktia seuraavaan yleisöön kasvaa koko ajan uusia jäseniä nuoremmista sukupolvista. Mistä he saavat perustietonsa, elleivät journalistit tarjoile niitä siitäkkin huolimatta, että ne on kerrottu jo aiemminkin? Aiheesta kiinnostuneet voivat toki etsiä tietoa kansalaisjärjestöistä, yhdistyksistä ja Internetistä. Länsimaissa yleissivistyksen perusteet tarjotaan myös kouluissa. Media ei siis ole ainoa toimija, jolta kansalaiset saavat tietoa, mutta median rooli on kuitenkin merkittävä.

Vaikka kirjeenvaihtajan työ on tietyllä tavalla tilaustyötä, kokevat kirjeenvaihtajat työnsä itsenäiseksi. Dialogi päälliköiden kanssa koskee juttutoiveita selkeistä uutisaiheista, neuvottelua jutun pituudesta tai näkökulmien pohdintaa. Kysyimme haastatelluilta myös sitä, onko olemassa juttuaiheita, joita ei saa käsitellä tai näkökulmia, joita ei hyväksytä. Vastaukset olivat yksimielisiä: ei ole aiheita, joiden käsittelyä olisi rajoitettu. Yhdenkään toimittajan juttua ei myöskään koskaan ollut hylätty tai jätetty esittämättä sen sisällön vuoksi.

Vaikka suoranaisesti kiellettyjä juttuaiheita ei löytynytäkään, oli kuitenkin merkkejä siitä, että tiettyjä aihepiirejä on vaikea saada mukaan juttuihin. Aiheet ovat usein luonteeltaan sellaisia, että niiden käsittely vaatisi enemmän aikaa itse lähetyksessä tai pituutta tekstissä, sekä myös enemmän aikaa taustatyöskentelyyn. Tällaisia aiheita ovat usein sellaiset, joiden toimittaja paikallistuntemuksensa avulla tietää olevan tosia, mutta niistä ei vain yksinään voi tehdä juttua.

Mielestäni juutalaiset siirtokuntien asukkaat ovat avainasemassa tässä tarinassa. Mutta sitä näkökulmaa on vaikea saada mukaan juttuihin, ellei siinä ole mukana jotain muuta uutismaista, kuten vaikkapa Obama tai Clinton toteamassa, että siirtokuntien rakentaminen on lopetettava. Muuten niitä asioita ei saa mukaan juttuun. Nämä ovat kuitenkin ne ihmiset, jotka käytännön tasolla ratkaisevat kaiken ja se mikä heitä motivoi on raamattu. He ovat täysin uskonnollisia, ja sitten toisella puolella ovat vastaavasti Hamas ja islamilainen Jihad, jotka puolestaan käyttävät hyväksi nuoria ja naiiveja poikia sanomalla, että pääset taivaaseen kun räjäytät itsesi. Tässä paikassa on todella paljon järjettömyyttä. Toisaalta

kyseessä on kansallinen konflikti ja toisaalta kyse on uskonnollisista identiteeteistä. On omituista, että puhtaasti siitä näkökulmasta on niin vaikeaa tehdä juttua. - - Et voi vain kirjoittaa juttua, jossa sanot, että juutalaiset siirtokuntalaiset ovat hulluja, hah hah. - - On kiehtovaa, että toisaalta he ovat erittäin rationaalisia ja selkeästi ajattelevia, mutta sitten siellä taustalla on pohjimmiltaan kuitenkin ajatus, että jumala antoi meille tämän maan ja me haluamme sen takaisin. Tätä asiaa on vaikea saada mukaan uutisjuttuihin ja jopa feature-juttuihin (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

5.4 Kertomatta jääneet tarinat

Kysyimme kaikilta kirjeenvaihtajilta jääkö heidän mielestään jotain tärkeää kertomatta, koska kovia uutisia tehdään alueelta enemmän kuin feature-juttuja. Kirjeenvaihtajat olivat vastauksissaan samaa mieltä siitä, että pelkillä uutisilla Israelista ja Palestiinasta yleisö ei saa oikeaa kuvaa alueesta ja siellä asuvista ihmisistä. Kaikkien alueen sävyjen kertomiseen tarvitaan feature-juttuja. Niiden avulla voidaan välittää yleisölle oikeanlainen kuva Israelista ja palestiinalaisalueista.

Paljon jää kertomatta, uutisissa varsinkin. Se, millaista elämä täällä oikeasti on. Luulen, että ihmiset luulevat, että israelilaiset ovat peloissaan raketeista, joita ammutaan Gazasta. Gazasta ja Länsirannalla asuvista palestiinalaisista katsojilla on kuva, että he asuvat hirveissä olosuhteissa. Totuus on täysin erilainen. He elävät turhauttavassa ympäristössä, mutta kuitenkin melkein normaalia elämää. Ei heitä pommiteta päivittäin. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Se, mikä jää kertomatta kaikilta toimittajilta, on kertoa mitä eläminen täällä oikeasti on, elämisen eri tasoista, ihmissuhteista. Näiden asioiden kertomiseksi tarvitsisi melkein kirjoittaa kirja. Kun olin Kairossa, oli mielenkiintoista huomata, että viktoriaaninen Britannia oli jo satoja vuosia sitten ajan tasalla ihmisten välisistä suhteista, rikkaiden ja köyhien välisestä kuilusta ja kaikista vastaavista asioista. Ja nyt uutisten kanssa raavitaan ainoastaan pintaa, koska niissä ei ole tarttumapintaa draamaan, ainoastaan konfliktiin. Yksi iso tapahtuma, joka kertoo tarinan, kertoo osaltaan suurista muutoksista yhteiskunnassa. Sen me menetämme joka puolella. Meillä on yksi viiden minuutin pituinen radio-ohjelma, jossa voit hiukan käsitellä edellä mainittuja asioita, mutta televisiossa niiden käsittely on täysin mahdotonta. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Kertoakseen alueen ihmisten arjesta, toimittajan on vietettävä heidän kanssaan aikaa. Toimittajan työssä hyvin oleellista on pääsy tapahtumapaikoille. Jos toimittaja ei pääse paikalle, josta uutisia on tarkoitus tehdä, se hankaloittaa työtä huomattavasti. Televisio-toimittaja tarvitsee asiasisällön lisäksi juttuunsa hyvää kuvitusta ja silloin pääsy tapahtumapaikalle on erittäin tärkeää, jotta tilanteesta voidaan välittää todellinen kuva yleis-

sölle. Näiden kuvien kautta uutisessa luodaan emotionaalinen yhteys katsojiin. Mielikuva siitä, että tämä voisi tapahtua myös katsojalle, antaa uutiselle enemmän syvyyttä ja vaikuttavuutta. Yksi kirjeenvaihtajista kertoo seuraavassa kokemuksistaan Gazan sodasta ja miten hankalaa oli välittää oikeanlaista kuvaa tapahtumista, koska toimittajalla ei ollut vapaata pääsyä alueelle.

Televisiossa kuvat eivät ole vain seinäpaperia. Se oli juuri ongelmana Gazassa, koska uutiskuvastomme muodostui ainoastaan kuolleista tai loukkaantuneista ihmisistä saapumassa sairaalaan. Näistä kuvista tuli itseään selittäviä ja ongelmaksi muodostui, että emme itse päässeet paikan päälle. Me olisimme etsineet ihmisiä ja seuranneet heitä heidän koiteihinsa. Olisimme antaneet katsojille kuvan, että nämä ihmiset ovat oikeita ihmisiä ja tämä voisi tapahtua myös heille. Tämän emotionaalisen yhteyden saaminen on erittäin hankalaa ja siksi konfliktit ovatkin hyviä uutisaiheita. On helppoa tehdä uutisia, joissa ihmiset ovat ääritilanteissa, heistä on tehty pakolaisia, joku on menettänyt rakkaansa. Sellaiset uutiset lyövät reiän seinään joka on katsojan ja tosimaailman välissä. Siksi kovat uutiset ovat tärkeitä uutisoitavia. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Uutisia on siis helppo tehdä, kunhan pääsee vain tapahtumapaikalle. Uutisväline, vaikuttaa myös siihen, voidaanko tilanteesta raportoida kunnolla yleisölle. Televisiotoimittaja tarvitsee juttujensa tueksi kuvamateriaalia, mutta myös muissa välineissä työskentelevien toimittajien on hyvä nähdä asiat omin silmin. Paikan päällä oleminen ei tarkoita, että toimittaja pystyisi kertomaan asiasta kaiken mahdollisen, mutta se auttaa esimerkiksi lähteiden valinnassa. Haastattelemamme yhdysvaltalainen kirjeenvaihtaja kuitenkin kokee, että paikalla olonsa vuoksi hän kertoo uutisoinnissaan kaiken mitä on tarvetta kertoa. Hänen uutisoinnissaan ei jää mitään kertomatta ja jos jää, niin se ei ole kertomisen arvoista.

- - Menen ja teen uutisia. Ja teen objektiivisia uutisia. Jos käyt Internetissä katsomassa mitä bloggaajat sanovat työskentelystäni, niin näet, että olen suuttanut enemmän israelilaisia kuin palestiinalaisia. Palestiinalaiset eivät katso meidän uutisiamme, mutta jos katsoisivat niin he varmaan odottaisivat näkevänsä jotain, joka on heitä vastaan. Ja kun israelilaiset näkevät minun tekevän uutisen, joka ei ole ystävällinen Israelia kohtaan, niin he suuttuvat - - Ylpeilen sillä, että teen uutisia sillä ajatuksella, että minua ei kiinnosta loukkaanko ihmisten tunteita. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen televisiokanava.)

Kirjeenvaihtajien uutiset muokkaavat ihmisten mielikuvaa alueesta, mutta myös israelilaiset ja palestiinalaiset seuraavat tarkasti miten ulkomaankirjeenvaihtajat uutisoivat alueesta maailmalle. Yksi kirjeenvaihtaja on huomannut, että vaikka paikalliset asukkaat ovat kiinnostuneita heistä tehtävistä uutisista, he eivät ole kiinnostuneita toisistaan.

Yllättävintä on se kuinka erillään nämä kansat elävät toisistaan. Se millaisia stereotyyppiä niillä on toisistaan ja se kuinka keskivertoisraelilaisista tai -palestiinalaisista ei kiinnosta se toinen ollenkaan. - - Semmoinen israelilainen tai palestiinalainen matti meikäläinen tai maija meikäläinen vain miettii miten tulee toimeen ja elää omaa elämää pienessä piirissään. Ketä se oikeasti kiinnostaa millaisen seksikkään uutisen sinä pystyt rakentamaan siihen ympärille. (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Israelissa ja palestiinalaisalueilla riittää aiheita koviin uutisiin ja feature-juttuihin. Kirjeenvaihtajat joutuvatkin työssään tasapainottelemaan näiden valintojen edessä. On toimittajasta itsestään kiinni, mitä hän haluaa tai onnistuu kertomaan yleisölle. Kirjeenvaihtajat eivät siis liiemmin ota paineita siitä, jääkö jotain kertomatta. Yksi kirjeenvaihtaja kiteyttää asian osuvasti.

Kirjailijan tehtävä on kertoa kaikesta, joka jää kertomatta, ei toimittajan. Loppuen lopuksi. On hienoa, jos saat kaiken haluamasi kerrottua. Ehkä se on syy lopettaa toimittajana ja ryhtyä kirjailijaksi. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

5.5 Lobbarien armoilla

Koska israelilaisten ja palestiinalaisten välisen konfliktin juuret ovat syvällä menneisyydessä ja vaikeasti selvitettävissä, molemmat osapuolet kertovat tarinaansa korostaen omia näkökulmiaan. Sopua näihin näkemyseroihin tuntuu olevan mahdotonta löytää. Osapuolten erimielisyys, melkeinpä kaikesta, heijastuu myös alueelta tehtäviin uutisiin. Esimerkiksi palestiinalaisalueelta on mielestämme erittäin vaikea tehdä minkäänlaista juttua sivuamatta vallitsevaa tilannetta tai konfliktin vanhempia taitekohtia. Kokemuksemme mukaan lähes kuka tahansa haastateltava alkaa kertoa kokemiaan vääryyksiä, jos hänelle antaa tilaisuuden. Tämä vaikeuttaa paikalla työskentelevien journalistien työntekoa. Osin tästä syystä konfliktista raportoivien toimittajien on mahdotonta miellyttää kaikkia ihmisiä, niin konfliktin osapuolia kuin tapahtumia seuraavaa yleisöä. Suurin haaste ei kuitenkaan ole se, että haastateltavat tuputtavat toimittajille omia näkökantojaan. Näinhän toimitaan monessa muussakin paikassa ja lähdekriittisyyttä pidetään muutoinkin yhtenä toimittajan tärkeimmistä ominaisuuksista. Paine tosin on valtava, varmasti suurempi kuin missään muualla maailmassa.

Suurin ulkopuolinen paine johtuu siitä, että aluetta pidetään maailman uskonnollisena keskipisteenä. Se on johtanut siihen, että konfliktin molemmilla osapuolilla on omat tukiryhmänsä ja näitä ryhmiä löytyy kaikkialta maailmasta (Uskali 2007, 21). Tukiryhmien toimintaan kuuluu toimittajan tekemien juttujen kyseenalaistaminen ja omien näkökantojen pönkittäminen. Lähi-idän konfliktin osapuolten tukiryhmät tutkivat kirjeenvaihtajien työn tuloksia myös kotimaassa. Aina kyseessä eivät ole varsinaiset ryhmät, vaan myös yksityiset henkilöt. Esimerkiksi Suomessa tällaista seuranta harjoitetaan ainakin blogissa (www.tundratabloid.blogspot.com). Sivuston kerrotaan pitävän silmällä Lähi-idän pöyristyttäviä tapahtumia ja islamilaista hegemoniaa Skandinaviassa sekä poliittista korrektiutta, joka sallii sen jatkoa. Paikan päällä Israelissa ja palestiinalaisalueilla ryhmät puuttuvat toimittajien työskentelyyn tarjoamalla heille ideoita, aiheita sekä haastateltavia. Näiden vinkkien tarkoituksena on pitkälti vaikuttaa toimittajaan ja hänen toimittamiensa juttujen sisältöön ja sitä kautta maailman mielipiteeseen.

Jotkut ihmiset yrittävät ajoittain painostaa minua. Toivon, että se on heistä erittäin epämiellyttävä kokemus. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Täällä on paljon lobbareita, jotka yrittävät vaikuttaa tekemisiisi. Se on yksi tämän paikan erikoisimmista asioista. Sinua pommitetaan jatkuvasti puolueellisella tiedolla, jonka toivotaan päätyvän juttuusi. Vastaavaa en ole nähnyt ikinä missään muualla. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Uutisten tuottaminen on välineestä riippumatta Israelista ja Palestiinasta samaan aikaan helppoa ja vaikeaa. Konflikti antaa loputtomat mahdollisuudet uutisiin, vaikka tilanteesta on uutisoitu viimeiset 60 vuotta. Uutisoinnin helppoudessa piilee myös sen vaikeus. Poikkeavaa muun maailman uutisoinnista Lähi-idän uutisoinnissa on se, että toimittajan työskentelyä katsotaan aina suurennuslasin lävitse ja hänen sanomisensa punnitaan tarkkaan. Yksityiskohtiin tartutaan voimakkaasti.

Ehkäpä vaikein asia täällä työskentelyssä on se, että erityisesti silloin kun tehdään suoria lähetyksiä, jokainen lause kyseenalaistetaan. Kaikki kiistetään. Jos puhutaan... Eräänä päivänä kun olimme Betlehemissä oli iso väittely siitä, kutsuinko sitä [kaupungin ympärillä kiertävää muuria] aidaksi, esteeksi vai muuriksi. Mielestäni se on silloin aita kun katsot sen varsinaista aitaosaa, silloin kun näet muurin se on muuri ja jos puhutaan koko asiasta kokonaisuutena, niin silloin se on eristysmuuri. Joka tapauksessa sinun täytyy koko ajan olla varuillasi. Et voi käydä vapaata keskustelua, sillä koko ajan pitää miettiä, yrittääkö joku parhaillaankin etsiä käyttämästäsi kielestä tulkinnanvaraisia yksityiskohtia. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Siviilihenkilöt ja ammattipoliitikot eivät ole alueen ainoita lobbaajia, vaan sitä harrastaa myös armeija. Toiminta on toki ainakin osin naamioitu median hyväksi palveluksi. Samalla kun Israelin asevoimat taistelevat Gazassa, Libanonissa tai Länsirannalla terroristeja vastaan, sen viestintäyksiköt käyvät sotaa suuria mediataloja vastaan. Median huomio pyritään viemään muualle pimittämällä tietoja tai kertomalla osatotuuksia. Toimittajien työskentelyä saatetaan myös rajoittaa tai sitten tarjotaan heille mahdollisuus päästä paikalle todistamaan oman puolen kärsimiä tappioita. Myös tausta-aineistoa tarjotaan journalisteille pääkielillä. (Kujala, 2005, 69.)

Toimittajan sanomiset tai kirjoitukset laitetaan aina myös siihen yhteyteen, millainen on hänen työnantajansa rooli maailmanlaajuisessa mediakentässä. Voidaan sanoa, että Lähi-idän uutisoinnissa luotetaan samoihin perinteisiin suunnannäyttäjiin kuin muussakin uutisoinnissa. Esimerkiksi englantilaista BBC-yhtiötä pidetään yleisesti luotettavana. Samoin luotetaan globaaleiden uutistoimistojen markkinajohtajaan, uutistoimisto Reutersiin. Helpoimmin kritiikkiä osakseen saavat amerikkalaiset uutistoimistot. Yhdysvalloissa elää erittäin suuri juutalaisyhteisö, jonka katsotaan usein vaikuttavan yhdysvaltalaisen median kantoihin Lähi-idän konfliktista. Yhdysvallat on myös Israelin tärkein rahallinen tukija. Brittiläisen The Independent -lehden Lähi-idän kirjeenvaihtajan Robert Fiskin mukaan (Uskali 2007, 20) yhdysvaltain tiedotusvälineet kaunistelevat päivittäin Lähi-idän kauheuksia. Hän neuvookin:

Kutsukaamme siis nykyin siirtokuntaa siirtokunnaksi, miehitystä miehitykseksi ja muuria muuriksi. Ja tuokaamme myös esiin sodan todellisuus osoittamalla, että sota ei edusta ensisijaisesti voittoa tai tappiota, vaan inhimillisyyden täydellistä epäonnistumista.

Haastattelemamme yhdysvaltalaisen tiedotusvälineen edustaja näkee asian täysin toisella tavalla.

Mielestäni suurin osa maailman mediasta on kallellaan [poliittisesti] vasempaan. Ja erityisesti silloin kun on kyse Israelista. He tulevat tänne sellaisen ennako-olettamuksen kanssa, että Israel on koulukiusaaja, joka häiriköi palestiinalaisia, ja se on ennakkokäsitys suurimmassa osassa niitä juttuja, joita he täältä tekevät. Ja kuten olet varmasti itsekin huomannut, israelilaiset eivät ole ystävällistä porukkaa. Luullakseni osa mediasta, joka tulee tänne, tekee tästä seikasta henkilökohtaista. Se on todella väärin. Jos joku on loukannut sinua päivän aikana ja se vaikuttaa sinun raportointiisi, se ei ole pelkästään eettisesti väärin, se on rasistista. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Lähi-itä on siis mielipiteiden myynnin, eli lobbauksen Mekka. Tämä korostaa toimittajien tarvetta olla kriittisiä ja samalla se vähentää heidän aikaansa tehdä taustoittavia juttuja. Tämä vaikeuttaa yksinkertaisimpienkin uutisjuttujen taustoittamista, koska juuri mihinkään ei voi luottaa. Toisaalta tämä antaa toimittajille myös jonkinlaista taustaturvaa konfliktialueella työskentelyyn.

Jotkut kysyvät minulta, että enkö pelkää Hamasin vahingoittavan minua. Sanon heille, että ei Hamas ole kiinnostunut minun satuttamisestani vaan minun hyödyntämisestäni. Aivan samoin kuin israelilaiset. Kaikki yrittävät koko ajan huijata toimittajia. Siihen pitää vain mennä mukaan, ymmärtää se näkökulma mitä tarjotaan ja olla varma siitä, että työskentelee vain omalle yleisölleen. Toista näkökulmaa ei saa arvottaa toisen yläpuolelle. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

5.6 Maakohtaisia eroja ja positiivisia uutisia

Länsirannalle suuntautuneen tutkimusmatkamme aikana meitä kiinnosti myös se, millaisia eroja toimittajat ovat havainneet verratessaan Lähi-idässä työskentelyä entisiin asemapaikkoihinsa. Kaikki neljä olivat työskennelleet aiemmin myös muualla kuin Israelissa ja palestiinalaisalueilla. Maiden kirjo oli varsin runsas. Neljän hengen yhteiseltä listalta löytyy kymmenittäin maita. Mainittakoon tässä muutamia: Egypti, Afganistan, Pakistan, Irak, Libanon, Georgia, Kreikka, Bosnia ja Kosovo. Monet heistä lähtevät tälläkin hetkellä matkaan lyhyellä varoitusajalla, jos käsky käy. Ja usein kun Israelin alueella on hiljaista, se myös käy. Tarkoituksemme oli vertailla sitä, onko juttuaiheissa maakohtaisia eroja. Kirjeenvaihtajat kokivat asian hivenen eri tavoin, mutta juttujen osalta mitään yhtenäistä nimittäjää ei löytynyt. Työskentelyn eroissa korostuivat jo aiemmin esitetyt aikarajoitteet, painottuminen koviin uutisiin, taustoittamisen vaikeus sekä lobbauksen määrä. Esille nousivat muutamit muut toimittajien yksittäiset havainnot, jotka erottavat Israelin muista maista, joissa he ovat työskennelleet.

Tämä on maailman seuratuin tarina. - - Joissain muissa paikoissa saa oikeasti kokea sen, että keksii itse ensimmäisenä jonkin aiheen. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Tein Egyptissä paljon enemmän sellaista feature-kamaa. Tietenkin jos siellä oli joku räjähdys tai onnettomuus, niin toiminta oli selkeää. Siellä oli paljon vähemmän sellaista päivänpolttavaa raportoitavaa. (Kirjeenvaihtaja 1, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Irakissa on jo parin vuoden ajan näkynyt sama ilmiö kuin täällä. Ihmiset ovat kyllästyneitä Irakiin. Se on sotku, josta he eivät näe poistumistietä. - - Toki jos mietitään varsinaista toimitustyötä, tämä paikka on helvetin paljon turvallisempi kuin Irak. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Voiko alueella, jonka uutiset painottuvat kirjeenvaihtajien omien lausuntojen perusteella konfliktiuutisiin, olla turvallista? Miksi turvallisuudesta ei kerrota yleisölle? Kysyimme kirjeenvaihtajilta, mitä mieltä he ovat positiivisista uutisista ja pitäisikö niitä tehdä alueelta. Teimme kaksi havaintoa, joista ensimmäinen tiivistyy parhaiten seuraavassa lainauksessa.

Kysymys: Onko tilausta positiivisille uutisille Lähi-idästä?

Vastaus: Joo, on sille. Luulen, että ihmiset ovat ihan tyytyväisiä, että on joskus jotain muutakin kuin sitä samaa.

Kysymys: No aika harvoin sitä näkee. Mikä siihen on syynä?

Vastaus: Ehkä juuri nämä uutiskriteerit. Siinä pitäisi sitten olla mukana myös joku uutinen, joku uusi asia. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

Uutiskriteerien täytyminen korostuu siis tässäkin osiossa. Positiivisen uutisen pitäisi olla yllättävä, eli uusi asia. Kaksi haastateltua uskoi positiivisille uutisille olevan kysyntää, mutta toinen vaati mukaan selkeän uutisen. Toisen mielestä tärkeintä on näyttää arkea.

Uskon, että on hyvä näyttää etteivät kaikki ole hulluja siirtokuntalaisia tai Hamasin itsemurhapommittajia. Kahden ääripään välissä on paljon normaaliutta. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

Toinen havaintomme on, että positiivisesta kehityksestä, kuten rauhanneuvotteluiden edistymisestä, uutisoidaan, mutta yleisesti positiivisten uutisten pelätään tylsistyttävän katsojia. Tämä näkyy erityisesti televisiossa, joka on tunneväline. Televisiossa voidaan kuvien avulla välittää katsojille esimerkiksi haastateltavien reaktiot johonkin negatiiviseen tapahtumaan. Näin televisio välittää äänen lisäksi haastateltavien kehonkieltä, jota katsojat tulkitsevat. Juttuihin tarvitaan draamaa eikä sitä kahden haastattelemamme kirjeenvaihtajan mielestä löydy positiivista uutisista.

Lopulta löydät itsesi tekemästä juttua lapsesta ja koirasta, tai naapuruston kakkumyyjäisistä ja se on tylsää. (Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava.)

Voisitko kiitos tehdä enemmän positiivisia uutisia? Muokata niitä iloisempaan suuntaan... Suurimman osan ajasta se on tylsää. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

6 TV-JUTTUIEN TEKO LÄNSIRANNALTA

Toimitimme opinnäytteemme tuoteosana keväällä 2009 Israelin palestiinalaisalueilta viisi ajankohtaisjuttua, jotka esitettiin heinä–elokuussa 2009 Ylen Aamu-televisiossa (LIITE 3). Jutut käsittelevät palestiinalaisten arkea, alueen turismia, ruoka- ja tanssikulttuuria, suomalaisten ja palestiinalaisten välistä kehitysyhteistyötä ja alueen nähtävyyksiä. Koska jutut tehtiin Aamu-tv:n formaattiin, ne ovat kestoltaan viiden minuutin mittaisia.

Saimme idean juttujen tekemiseen siitä, että alueelta tehtävät uutiset eivät mielestämme anna Israelista ja palestiinalaisalueista oikeanlaista kuvaa. Uutiskuvien taustalla on pimeään jäävä kokonaisuus. Kirjeenvaihtajat tekevät alueelta valtavasti uutisia, mutta suurin osa tästä uutistarjonnasta liittyy jollain tavalla israelilaisten ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin. Halusimme ajankohtaisjuttujemme kautta lähestyä aluetta ja sen ihmisiä aivan muutoin kuin konfliktin kautta. Kerromme alueesta ja siellä asuvista ihmisistä ilman politiikkaa, väkivaltaa, uskontoa tai Länsirannalla palestiinalaisalueita kiertävää eristysmuuria. Jutuillamme pyrimme kertomaan ihmisten arjesta ja heidän elinolosuhteistaan. Lähtökohdat, joiden pohjalta lähdimme rakentamaan juttuja, poikkesivat siis varsin paljon televisiossa yleisemmin esitettävistä Lähi-idän tapahtumista.

Juttujen ideointi aloitettiin syksyllä 2008, kun olimme molemmat Betlehemin yliopistossa Länsirannalla mediataitojen kouluttajina. Vietimme alueella silloin kuukauden ja etsimme samalla sopivia jutunaiheita ja haastateltavia suunnitteilla olleeseen juttusarjaan. Tämän matkan jälkeen juttujen sisällöistä keskusteltiin myös tilaajan, eli Ylen Aamu-tv:n kanssa. Sopimus tehtiin viiden jutun toteuttamisesta. Tilaaja oli tyytyväinen siihen, että lähdimme tekemään alueelta juttuja aivan uusista näkökulmista ja aiheista.

Juttusarjan tekemiseen meillä oli aikaa viisi viikkoa. Olimme etukäteen sopineet joitakin haastatteluita valmiiksi, mutta suurin työ, kuten haastateltavien saaminen ja kuvauspäivien sopiminen, piti hoitaa Länsirannalla. Saimme hyvää ensikäden tietoa siitä, millä tavalla asioiden järjestelyt arabimaailmassa poikkeavat mihin olemme tottuneet: Suomessa haastattelulle sovittu aika ja paikka pitävät yleensä paikkansa. Palestiinassa haastatteluita peruttiin erittäin lyhyellä varoitusajalla. Tämä vaikeutti työskentelyämme

huomattavasti. Toisaalta totuimme tähän nopeasti ja pystyimme muuttamaan suunnitelmia saman tien.

Vaikeinta työskentelyssä ei ollut kuitenkaan haastateltavien hankkiminen, vaan se, että alkuperäiset juttuideat ja juttukäsikirjoitukset alkoivat menettää kiinnostavuuttaan. Keksimme koko ajan parempia juttuideoita ja uusia näkökulmia. Länsirannalla asuessa ja työskennellessä toimittajan suurin ongelma on se, että jokaisessa kadunkulmassa näkee uutisen tai ajankohtaisjutun aiheen. Päätimme kuitenkin pitäytyä alkuperäisissä suunnitelmissa, jotta saamme varmasti jutut tehtyä.

Kirjeenvaihtajat tekevät uutisia Israelista ja palestiinalaisalueilta tiettyjen uutiskriteerien (Galtung & Ruge, 1965) mukaan. Lähi-idässä näistä uutiskriteereistä nousevat vahvimmin esille odottamattomuus, yllättävyys, jatkuvuus sekä kielteinen tapahtuma. Me halusimme ajankohtaisjutuissamme lähestyä aiheita eri tavalla. Emme halunneet korostaa negatiivisuutta vaan positiivisuutta. Meidän mielestämme positiivinen juttu on sellainen, joka kertoo konfliktien sijaan ihmisistä. Positiivisessa jutussa ihmistä ei lähestytän sen kautta, mitä hän on menettänyt vaan kerrotaan myös se, mitä hyvää hänelle on tapahtunut. Aiheiden valinnassa tärkeimmiksi kriteereiksi nousivat positiivisuus, jatkuvuus, henkilöityminen sekä harvinaisuus. Lähtöasetelmat olivat hyvin selkeät. Tarkoituksena oli tehdä viisi tarinaa uusista näkökulmista ja erilaisten uutiskriteerien kautta.

Lähtöasetelmat näyttivät paperilla oikein toimivilta, mutta toteutuksessa huomasimme, että emme voineet tehdä palestiinalaisalueelta juttuja mainitsematta konfliktia sanallakaan. Aihetta ei voinut sivuttaa kerrottaessa kulttuurinähtävyyksistä tai jäätelömyyjästä. Kiistat ja Israelin miehitys tai eristysmuurin rakentaminen nousivat esille toimitettaessa juttua nuorisotyöstä ja turismitilanteesta. Ainoa insertti, jossa Israelin ja Palestiinan välinen selkkaus ei noussut esiin haastateltavien tai taustatoimittamisen kautta, oli ruokakulttuurista ja tanssista kertova juttu. Kuitenkin tämänkin jutun kohdalla konflikti mainittiin, tällä kertaa toimittajan juonnossa. Pyrimme silti tekemään ajankohtaisjuttumme niin, että niissä ei korostettu liikaa tapahtumien negatiivisuutta vaan sitä, mitä ihmisten elämässä tapahtuu oikeasti arjen keskellä ja mitkä paikat ovat näkemisen arvoisia. Palestiinalaisalueilla on varsin paljon unohdettuja nähtävyyksiä, joista ei ole suomalaisessa mediassa mainittu sanallakaan.

Työskentelymme poikkesi varsin paljon alueella työskentelevien kirjeenvaihtajien työskentelystä. Siinä kun meillä oli aikaa juttua kohden noin viikko, kirjeenvaihtajat tekevät uutisia ja feature-juttuja paljon nopeammalla tahdilla. Meillä oli paljon paremmat mahdollisuudet tehdä feature-juttuja. Kirjeenvaihtajat joutuvat omassa työssään tasapainottelemaan ajan, esimiesten vaatimusten, omien kiinnostuksen kohteiden ja uutiskriteerien kanssa. Me taas saimme tehdä töitä täysin vapaasti, kunhan saimme jutut tehtyä viiden viikon aikana.

Ajankohtaisjuttujen pituudeksi määriteltiin tilaajan kanssa 5 minuuttia. Tämä aika on yli puolet enemmän kuin se, mitä televisiossa työskentelevillä kirjeenvaihtajilla on käytävissä yhtä juttua kohden. Viidessä minuutissa pystyimme kertomaan asioista paljon syvemmin ja laajemmin kuin kahdessa minuutissa. Teimme ajankohtaisjuttumme eri formaattiin, joten tilanteet kirjeenvaihtajien kanssa eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta pystyimme hyvin hahmottamaan, mitä missäkin ajassa alueelta saa kerrottua. Tuntui siltä, että jopa viiteen minuuttiin oli erittäin vaikea saada mahdutettua kaikkea haluamaamme. Mietimme Suomeen tultuamme, että teimme yhtä viisiminuuttista juttua kohden huomattavan paljon töitä. Keskimäärin yhtä juttua kohden kuvattiin materiaalia noin viisi tuntia. Tämä runsaudenpula aiheutti leikkauspöydällä huomattavia ongelmia. Jätimme lopulta paljon kuvamateriaalia käyttämättä. Tätä kautta ajateltuna kirjeenvaihtajien työskentely kuulostaa helpolta: tehdään vain tietyn tyyppisiä juttuja ja suhteutetaan materiaalit ja työpanos juttua kohden järkevällä tavalla. Melkein kaikki haastatellut kirjeenvaihtajat kertoivatkin, että tekevät mielellään kovia uutisia, koska niiden tekeminen on niin helppoa. Kovissa uutisissa keskitytään ainoastaan oleellisiin asioihin, kuten politiikkaan, konflikteihin ja levottomuuksiin ja muut seikat jätetään huomioimatta. Mitään turhaa ei tehdä. Kovat uutiset eivät kuitenkaan kerro alueesta ja siellä asuvista ihmisistä tarpeeksi. Vaikka me teimmekin liikaa töitä yhtä juttua kohden, niin ainakin kerroimme ajankohtaisjuttujemme aiheista perusteellisesti.

Tilaaja antoi meille palautetta juttusarjasta. (LIITE 2). Palautteen mukaan teimme tilaajan ehtojen mukaista työtä. Heidän mukaansa tekemämme työ määrä näkyy selvästi jutuissa ja jutut myös tuovat suomalaiselle yleisölle täysin uudenlaisen kuvan Israelin palestiinalaisalueista.

Vaikka tilaajalta saamamme palaute olikin pääasiassa erittäin positiivista, tekisimme nyt muutamia asioita eri tavalla. Jutuissamme oli lopulta liikaa asioita liian lyhyessä ajassa. Sorruimme perusvirheeseen, eli rakastuimme omiin ideoihimme liikaa, emmekä nähneet miten niitä olisi voinut parantaa. Esimerkiksi kuvitusta olisi pitänyt yksinkertaistaa: kuvat poukkoilivat liikaa paikasta toiseen, koska halusimme näyttää suomalaisille katsojille kaiken sen, minkä mekin olemme nähneet. Yksinkertaisempi kuvitus olisi helpottanut inserteissä esitettyjen asioiden ymmärtämistä. Nämä ongelmat esiintyivät erityisesti turismista ja alueen kulttuurinähtävyyksistä kertovissa jutuissa.

Muutamassa jutussa aiheita lähestyttiin yksilöiden kautta (suomalainen kehitysyhteistyö ja palestiinalaisen arki) ja nämä jutut toimivat todella hyvin. Myös juttu ruoka- ja tanssikulttuurista antaa katsojalle täysin uudenlaisen näkökulman alueen arkeen ja ihmisiin. Näissä edellä mainituissa jutuissa emme yrittäneet mahduttaa viiteen minuuttiin liikaa vaan pitäydyimme selkeässä rakenteessa ja keskityimme oleelliseen. Emme kuitenkaan jättäneet asioita puolitiehen vaan taustoitimme niitä niin, että jutut olivat katsojille helposti lähestyttävää.

Kaikkiaan voi todeta, että Länsirannan palestiinalaisalueet ovat toimittajalle varsinainen juttuideoiden kultakaivos. Työskentely on kuitenkin monimutkaista, tekipä sitten lyhyitä uutisia tai ajankohtaisjuttuja. Meidän tuotannossamme oli aivan samoja ongelmia kuin uutistoimistojen kirjeenvaihtajilla, joita haastattelimme tutkimukseemme: taustamateriaalia on saatavilla paljon, mutta sitä on vaikea saada mahtumaan juttuun. Lähteiden valinnassa pitää olla tarkkana, sillä puolueetonta näkökantaa ei tahdo alueelta löytyä. Lisäksi lähes kaikki aiheet, myös arjesta kertovat, liittyvät tavalla tai toisella alueen kansojen väliseen konfliktiin. Vaikka koko tutkimuksemme lähtökohta oli ihmetys siitä, miksei alueelta tehdä enempää taustoittavia feature-juttuja, emme enää työskennellyämme toimittajina Israelin palestiinalaisalueilla ihmettele, miksi kirjeenvaihtajat haastatteluissamme kertoivat pitäytyvänsä mielellään kovien uutisien tekemisessä. Se vain on paljon helpompaa.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten analyysi

Kuka päättää, mitä minä tai sinä kuulemme, näemme ja luemme Israelista ja palestiinalaisalueilta? Mitkä uutiskriteerit ohjaavat Lähi-idässä työskentelevän kirjeenvaihtajan valitsemaan juttunsa aiheen ja näkökulman? Mitkä ovat pyhällä maalla työskentelyn erityispiirteet? Siinä muutamia kysymyksiä, joita meillä oli mielessä kun päätimme tutkia aihetta Israelissa. Koska alue oli molemmille tuttu, meillä oli tiettyjä ennakkokäsityksiä jo ennen tutkimuksen aloittamista. Aavistimme jo silloin sen, minkä kirjeenvaihtajat meille vahvistivat: uutisointi painottuu konflikteihin. Yksi hypoteesi piti siis paikkansa. Saimme myös vastaukset edellä mainittuihin kysymyksiin.

Moni asia meni kuitenkin toisin kuin oletimme. Emme pystyneet nimeämään yhtä tai useampaa uutiskriteeriä, joka poikkeaisi tiedossamme olevista ulkomaanuutisten kriteereistä (Galtung & Ruge, 1965) ja vaikuttaisi samalla erityisesti työtapoihin tai juttuvalintoihin pyhällä maalla. Tämä ei tarkoita, etteikö tutkimuksemme olisi tuottanut tulosta. Tiedämme nyt, mitkä Galtungin ja Rugen esittämistä uutiskriteereistä pätevät ja korostuvat erityisesti Lähi-idässä. Osaamme selittää, jopa usealla tavalla, mitä syitä löytyy Lähi-idän konfliktipainotteisen uutisoinnin taustalta. Tutkimus paljasti myös sen, että tavallinen arki ja ihmiset jäävät Lähi-idän kirjeenvaihtajilta usein unohduksiin – joko syystä tai ilman. Väitämme, että esimiehet tai muut toimijat eivät juurikaan vaikuta toimittajien juttujen sisältöön tai tilaa tietynlaisia juttuja. Saimme kuitenkin tietoa siitä, miksi jutut ovat sellaisia kuin ovat. Vaikka emme voi varsinaisesti nimetä uusia uutiskriteerejä, pystymme esittämään seikkoja, jotka korostuvat ulkomaankirjeenvaihtajan työssä erityisesti silloin, kun asemapaikka on Israel tai Palestiina. Edellisissä luvuissa kerroimme laajemmin haastattelujemme kulusta. Tässä luvussa esittelemme tiivistetysti tutkimuksemme johtopäätöksiä. Jaottelemme ne kahden otsakkeen alle: 1) Uutiskriteerit ja 2) Aika. Nämä ovat tärkeimmät Lähi-idän kirjeenvaihtajan työtä ohjaavat seikat. Seuraavassa selitämme nämä seikat siten kuin me olemme ne käsittäneet.

Emme löytäneet mitään uusia uutiskriteerejä, joiden perusteella kirjeenvaihtajat uutisiinsa valitsisivat. Sen sijaan huomasimme, että suurin osa uutisista tehdään samojen kriteereiden perusteella kuin muussakin ulkomaan uutisoinnissa. Kiinnitimme erikoishuomiota muun muassa seuraaviin Galtungin ja Rugen vuonna 1965 (ks. luku 4) listamista ulkomaan uutisten kriteereistä: kielteinen tapahtuma, jatkuvuus, odottamattomuus ja esiintymistiheys suhteessa välineen ilmestymistiheyteen. Tärkeintä on uutisen negatiivisuus. Kolme neljästä toimittajasta totesi, että kaksi kolmasosaa kaikista tehdyistä jutuista on kovia uutisia: konfliktia, politiikkaa, väkivaltaa, selkkauksia ja muuta vastaavaa. Taustoittavia ihmisten arjesta kertovia juttuja tehdään, jos niille jää aikaa. Ei ole ihme, että negatiivisuus uutiskriteerinä korostuu alueella, jossa on taisteltu jossakin mittakaavassa reilun 60 vuoden ajan. Se takaa, että aina löytyy poliittinen kiista, josta raportoida tai pommi, josta varoittaa. Kaikki tämä myy, siinä on draamaa ja kansainvälistä kiinnostavuutta. Kaikki tämä on myös hyvää ulkomaan uutisointia, sillä etusivulle pääsy on yksi hyvän ulkomaan uutisoinnin kriteereistä (Uskali 2007, 44).

Toiseksi tärkein Lähi-idän kirjeenvaihtajan työtä ohjaava uutiskriteeri on jatkuvuus – alueen tapahtumat kulkevat kierteissä. Yksi väkivallanteko johtaa toiseen ja toinen kolmanteen. Ministeri eroaa skandaalin vuoksi, kuka saa hänen paikkansa. Tyhjää uutispäivää ei ole ja jatkuvuutta voidaan pitää jo konfliktin ominaisuutena, joten on perusteltua tehdä aiheesta kovia uutisia jo siksi.

Tärkeää on myös uutisen esiintymistiheys suhteessa välineen ilmestystiheuteen. Koska alueella tapahtuu aina jotain, on siellä toimiva kirjeenvaihtaja kotimaansa toimitukselle oiva lähde kaikkein hiljaisimpina aikoina.

Neljäntenä esiin nousseena uutiskriteerinä on odottamattomuus. Tällä tarkoitetaan sellaista, joka poikkeaa ihmisten arjesta. Kärjistetysti voi todeta, että konfliktit ja levottomuudet kuuluvat alueen asukkaiden arkeen, mutta ne ovat kuitenkin tapahtumia ja tilanteita, joita ei voi ennustaa. Siksi myös tämä uutiskriteeri vaikuttaa vahvasti alueella tehtäviin uutisvalintoihin.

Onko siis ihme, että kirjeenvaihtajat toteavat yksimielisesti, että suurin osa jutuista on kovia uutisia, joissa ei paljoa selitellä taustoja. He elävät alueella, jossa historiallisista ja kulttuurillisista syistä tapahtuu niin paljon, etteivät he ehdi hoitaa muuta kuin nopeaa

huomiota vaativat uutiset. Nämä ovat perusjuttuja, jotka ihmiset maailmalla odottavat kuulevansa. Suurin syy kovia uutisia suosivien uutiskriteereiden korostumiseen on yksinkertaisesti se, että alue tuottaa niin suuren määrän sellaisia uutisia, jotka toimituksellisin termein ilmaistuna on yksinkertaisesti pakko ”hoitaa”. Hämmästyimme jopa hie- man, kuinka vähän toimittajat kertoivat itse osallistuvansa ja valikoivansa uutisiaan. Ai- na on jotain, mikä on pakko tehdä. Tämä on vakiintunut osa journalistista työskulttuuria. Ala on sitoutunut uutiskriteereihin ja ne muuttuvat hitaasti. Taustalla vaikuttaa myös inhimillinen toiminta: ala on sitoutunut tiettyihin toimintamalleihin, eli uutiskriteerei- hin, joiden perusteella on aiheita, joista on pakko tehdä juttuja. Jokainen journalisti omaksuu nämä toimintamallit osana koulutustaan ja työnteon kautta. Lopulta pakko siis syntyy inhimillisestä toiminnasta.

Se, että kirjeenvaihtajat käyttävät suuren osan ajastaan kovien uutisten tuottamiseen, ei kuitenkaan johdu yksin ylikorostuvista uutiskriteereistä. Uutisvirran täyttäminen on myös tärkeää: jokaisella medialla on tietty määrä tilaa täytettävänä päivässä, oli sitten kyseessä lehti, radio tai televisio. Koska Lähi-idässä kytee aina, saa sieltä tarvittaessa haalittua jotain kasaan. Kaksi neljästä kirjeenvaihtajasta myönsi suoraan, että heitä pyy- detään tuottamaan edes jotain silloin, kun kotimaassa on kaikkein hiljaisinta. Tämä on merkittävä seikka siksi, että kirjeenvaihtajat kertoivat, etteivät heidän esimiehensä vai- kuta juttujen sisältöön, joten kotimaantoimitukset eivät siis olisi millään lailla vastuussa siitä, että uutisointi on konfliktipainotteista. On kuitenkin niin, että jos kirjeenvaihtajalle soitetaan kesken päivän ja pyydetään tekemään nopeasti juttu kasaan, tuskin kukaan lähtee siinä vaiheessa tekemään aikaa vaativaa ja asioita taustoittavaa feature-tarinaa. Valinta osuu kovaan uutiseen. Uutisten valitsemisen valta on siis pitkälti toimittajalla, mutta ei täysin.

Aivan kuten itse alue, sekä uutiskriteerit, myös kirjeenvaihtajien kotitoimitukset osal- taan ohjaavat heitä noukkimaan kovia uutisia, jotka on helppo tehdä. Näin he lähettävät mustavalkoista kuvaa yleisölleen alueelta, josta kyllä löytyy sateenkaaren kaikki värit. Lähi-idän mediakuvan portinvartijoita istuu siis myös kirjeenvaihtajien kotitoimituksis- sa.

Aika on erittäin tärkeässä roolissa kirjeenvaihtajan arjessa, sillä myös se osaltaan vaikuttaa kirjeenvaihtajien tekemiin valintoihin kovien uutisten ja feature-juttujen välillä. Kun kirjeenvaihtajan käytettävissä olevasta ajasta poistaa sen, mikä kuuluu kovien päivittäisten uutisten tekemiseen, ei jäljelle jää paljoakaan. Se, että kaksi kolmasosaa toimittajien tekemistä jutuista on kovia uutisia, tarkoittaa toisin sanoen sitä, että päivittäisten uutisten hoitamiselta ei jää kuin tietty määrä aikaa, joka voidaan käyttää taustoittavien feature-juttujen tekemiseen. Toimittajat joutuvat nipistämään vielä tästäkin ajasta nykyisten toimituksellisten trendien vuoksi. Monimediallisen kulttuurin, jossa toimittajat tekevät saman jutun useaan eri välineeseen ja eri versioina, yleistyminen syö sitä aikaa joka toimittajalla muuten olisi kovien uutisten jälkeen suurempien juttukokonaisuuksien suunnitteluun ja taustoittamiseen. Mielestämme onkin ongelmallista, että alueen juttutarjonta on yksipuolista, koska versiointi vie aikaa. Toisaalta on toki ymmärrettävää ja hyväkin, että uutisia saadaan mahdollisimman moneen välineeseen, joka takaa laajan yleisön.

Koska aikaa ei ole, sitä säästetään. Helpoin tapa säästää on tehdä nopeita uutisia, jotka eivät vaadi taustatyötä, siihen ei kuitenkaan edes olisi kunnolla aikaa. Tämä nakertaa Israelin ja Palestiinan alueilta välitettävää mielikuvaa ja maalaa siitä kovin mustavalkoisen. Kirjeenvaihtajat myönsivät, että Lähi-idästä maailmalle välittyvästä kuvasta jäävät puuttumaan ihmisten arki, elämän normaali rytmi ja normaalit ihmiset. Sellaiset asiat, jotka ovat yllättäneet myös heidät silloin kun he ovat alueella aloittaneet. Kolmella neljästä haastatellustamme oli halua näyttää ihmisten arkea, mutta ajankäytön realiteetit ovat ajaneet toimittajat umpikujaan. Konfliktin kiristyessä kriisiksi Israelissa ja palestiinalaisalueilla tehdään todella intensiivistä journalismia, joskus jopa kuukausien ajan. Sitten kriisi lauhuu ja jälleen on hiljaista. Paradoksaalista on se, että tämä hiljainen aika olisi kirjeenvaihtajien mielestä paras aika feature-juttujen tekemiseen, mutta heidän mukaansa yleisö on silloin konfliktiuutisoinnin takia kyllästynyt koko alueeseen, eikä halua kuulla sieltä uutisia. Toimittajien ajankäyttö ei siis vaikuta vain kirjeenvaihtajien työhön ja siihen mitä he tekevät, vaan myös siihen mitä ihmiset jaksavat lukea. Tähän vaikuttaa myös se, että alueen tapahtumia on seurattu mediassa vuosikymmenten ajan. Aivan kuten uutiskriteereiden kohdalla aiemmin, myös aikamääritteen kohdalla tärkeimmäksi tekijäksi nousee uutisen negatiivinen arvo – painoarvo. Ihmisten arjella ei ole välitöntä painoarvoa, joten sille ei ole myöskään aikaa. Paitsi, jos siihen arkeen on juuri osunut raketti tai pommi. Liiallinen konfliktiuutisointi siis tyrehtyttää länsimaisen

yleisön mielenkiinnon, joten arjesta kertovat jutut eivät konfliktien laannuttua kelpaakaan. Näin olettavat kirjeenvaihtajat ja heidän mukaansa myös esimiehet kotimaassa.

Tutkimuksemme loppupäätelmät osoittavat, ettei toimittajille jää paljoakaan valinnanvaraa uutisaiheidensa valintaan. Heidän työtapansa ovat olosuhteiden pakon ja muuttamien ylikorostuneiden uutiskriteereiden aikaansaannoksia. Haluamme korostaa, että toimittajilla on ainoastaan silloin täydellinen valta päättää mistä aiheesta he tekevät jutun, kun alueella on muuten hiljaista. Jos hiljaisuutta on juuri edeltänyt kiivas konflikti ja siitä uutisointi, jää tämäkin valta varsin vähäiseksi. Kirjeenvaihtajat, ja heidän mukaansa myös kotitoimitusten esimiehet, uskovat, että liiallinen konfliktiuutisointi tyrehdyttää länsimaisen yleisön mielenkiinnon, joten arjesta kertovat jutut eivät konfliktien laannuttua kelpaakaan yleisölle. Tästä uskomuksesta johtuen kirjeenvaihtajien on hiljaisena aikana vaikea saada myytyä featureita.

Lähi-idän uutisista saisi monipuolisempia ja taustoittavampia, jos toimittajat haluaisivat panostaa uutisointiin enemmän. Keino on varsin yksinkertainen:

Journalisteilta, etenkin ulkomaantoimittajilta, voisi edellyttää nykyistä enemmän omien toimintatapojen kyseenalaistamista ja itsekriittisyyttä. (Uskali 2007, 246.)

Haastattelemamme toimittajan seuraava kommentti osoittaa sen, että viime kädessä toimittajan valinnat ratkaisevat.

- - Ollakseni rehellinen, teen paljon mieluummin kovia uutisia, koska niitä on niin paljon helpompi tehdä. (Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö.)

7.2 Lopuksi

Tiesimme jo analyysivaiheessa, ettei tutkimuksemme pysty tarjoamaan täysin kokonaisuutta kuvaa Lähi-idän kirjeenvaihtajien uutisvalinnoista ja työtavoista. Pyrimme ensisijassa tarjoamaan suuntaa antavan käsityksen siitä, mitkä ovat suurimmat seikat työtapojen ja käytettyjen uutiskriteereiden taustalla. Tutkimuksemme voi hyvin toimia pohjana, jos aiheesta myöhemmin tehdään laajempi tutkimus. Se voisi käsitellä tarkemmin esimer-

kiksi esimiesten vaikutusta siihen, mitä kirjeenvaihtajat Lähi-idästä tekevät. Tällaisessa tutkimuksessa voitaisiin haastatella eri medioiden ulkomaantoimitusten esimiehiä. Heidän mielipiteitään voitaisiin vertailla tässä tutkimuksessa esitettyihin väitteisiin siitä, kuinka paljon kotimaan toimitukset vaikuttavat kirjeenvaihtajien uutisvalintoihin. Tämän lisäksi tällaisessa jatkotutkimuksessa pitäisi paneutua enemmän toimittajien ajankäyttöön ja siihen, kokevatko kirjeenvaihtajien esimiehet feature-jutut tärkeiksi. Samalla voitaisiin haastatella lisää kirjeenvaihtajia ja laajentaa tutkimuksemme aineistoa.

Suurin ongelma oli aineiston laajuus. Neljän haastattelun perusteella ei pysty tekemään yleispäteviä päätelmiä, jotka olisivat yhteisiä Israelissa ja Palestiinassa toimiville sadoille ulkomaisille toimittajille. Ainoastaan silloin, kun kaikki neljä olivat jostakin asiasta täysin samaa mieltä, pystyimme tarjoamaan varmoja päätelmiä. Käytetyt lainaukset laitettiin esille sellaisinaan, eikä niitä purettu pieniin osiin. Ne ovat avoimia lukijoille ja jokainen voi tehdä niistä omat päätöksensä, on samaa mieltä kanssamme tai ei. Toinen kannaltamme olennainen vaikeus liittyi lähdemateriaaliin. Emme löytäneet aiheesta aiempaa tutkimusta. Aihetta toki sivutaan monessa media-alan teoksessa, mutta varsinaisen tutkimus keskittyy lähinnä alueelta tulevaan mediasisältöön ja sen yleisövaikutukseen. Toisaalta pääsimme tekemään ainakin jollain tasolla urauurtavaa tutkimusta.

Vaikka tutkimuksessa esitetään kritiikkiä kirjeenvaihtajien työtapoja ja uutisvalintoja kohtaan, tiedämme omasta kokemuksesta, että alueella ei ole helppo toimia. Kuten kerroimme luvussa 6, törmäsimme alueella työskennellessämme samoihin ongelmiin kuin kirjeenvaihtajat. Emme saaneet kaikkea oleellista taustatietoa mahtumaan toimittamiimme tv-juttuihin. Vaikka yritimme, emme pystyneet jutuissamme välttämään israelilaisten ja palestiinalaisten välisen konfliktin mainitsemista. Siksi päätämme opinnäytteemme lainaukseen, jossa annetaan puolustukselle puheenvuoro.

Mitä kauemmin täällä viipyy sitä paremmin ymmärtää, kuinka monimutkaista kaikki on. Joten mielestäni on uutisihmisenä loppujen lopuksi parempi pysyä peruskaavassa: mitä tapahtui, missä tapahtui, miten se vaikuttaa kokonaiskuvaan ja heittää sekaan hiukan taustatietoa menemättä taustalla oleviin suuriin kysymyksiin, koska yksi asia jonka täällä oppii on se, että kukaan ei voi ikinä olla samaa mieltä mistään. (Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti.)

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

Abu-Hanna, Umayya 2002. Suomalainen media ja Lähi-idän tilanne. Teoksessa Kujala, Tapio, Pyörre, Susanna & Salomaa, Mika (toim.) Pommeja ja puskuotraktoreja – palestiinalaiset rauhan vankeina. Helsinki: Like, 109–116.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Foreign Press Association 2009. Who is who in the Foreign Press Association. Jerusalem, Israel. Foreign Press Association.

Galtung, Johan & Ruge, Mari 1965. The Structure of Foreign News. Journal of Peace Research 1. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) Uutisia yli rajojen: Ulkomaanuutisten maisema Suomessa. Helsinki/Lahti. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 23–26.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Itäniemi, Taru 2009. Ei mitään pitsinnypläystä. Television ulkomaantoimittajien kokemukset kriisialueilla ja niistä selviytyminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Länsi, Turku. Opinnäytetyö.

Kempf, Wilhelm 2002. Conflict Coverage and Conflict Escalation. Teoksessa Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki (toim.) Vol.2: Journalism and the New World Order: Studying War and the Media. Göteborg: Nordicom, 59–72.

Kujala, Tapio 2005. Taistelu kuvista ja kuvien taistelu. Palestiina journalismissa. Tiedotustutkimus 2/2005, 66–76.

Palmén, Anna 2006. Lähi-idän konfliktin uutiskuvien merkitykset. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Länsi, Turku. Opinnäytetyö.

Pietiläinen, Jukka 1998. Ulkomaanuutistutkimuksen vaiheita ja tuloksia. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) Uutisia yli rajojen: Ulkomaanuutisten maisema Suomessa. Helsinki/Lahti. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 15–43.

Philo, Greg, Berry, Mike, Gilmour, Maureen, Gilmour, Alison, West, Lucy & Rust, Suzanna 2004. Bad News From Israel. England: Glasgow University Media Group.

Savolainen, Anne-Maj & Ristola, Petra 2006. Gazassa taas verinen päivä. Lähi-idän uutisointi ja uutispalaute Suomessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Länsi, Turku. Opinnäytetyö.

Sreberny-Mohammadi ym., 1985. Foreign News in the Media: International reporting in 29 countries. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) Uutisia yli rajojen: Ulkomaanuutisten maisema Suomessa. Helsinki/Lahti. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 15–43.

Uskali, Turo 2007. Ulkomaanuutisten uusi maailma. Tampere: Vastapaino.

Elektroniset lähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto 2009. Viitattu 14.11.2009.

http://www.ek.fi/www/fi/talous/tietoa_Suomen_taloudesta/ulkomaankauppa.php
www.ek.fi/www/fi/talous/tietoa_Suomen.../tal42.pdf

Yleisradio ulkomaankirjeenvaihtajat 2009. Viitattu 14.11.2009.

http://www.yle.fi/yhteydet/yle24_kirjvaih.html

Tundra Tabloids 2009. Viitattu 30.10.2009.

<http://tundratabloid.blogspot.com/>

Aineistolähteet

Tutkimushaastattelut toteutettiin niin, että haastateltavat säilyttävät tutkimuksessa anonymiteetin. (kt. 2.3 Aineisto)

Kirjeenvaihtaja 1. eurooppalainen yleisradioyhtiö. Haastattelu 14.4.2009.

Kirjeenvaihtaja 2, eurooppalainen yleisradioyhtiö. Haastattelu 13.5.2009.

Kirjeenvaihtaja 3, englantilainen sanomalehti. Haastattelu 15.5.2009.

Kirjeenvaihtaja 4, yhdysvaltalainen uutiskanava. Haastattelu 18.5.2009.

LIITE 1: Haastattelurunko

Ikäsi?

Työpaikkasi ja työtehtäväsi?

Kerro mitä teet?

Miten sinusta tuli ulkomaankirjeenvaihtaja Lähi-itään?

Kuinka kauan olet työskennellyt täällä?

Oletko työskennellyt kirjeenvaihtajana myös muualla?

Mitä ajattelet tämän alueen uutisoinnista?

Onko se muuttunut työskennellessäsi täällä?

Kuvaile sinulle tyypillinen työprosessi?

Millaisista aiheista teet juttuja?

Millaisia uutiskriteereitä täällä käytetään?

Saatko vapaasti valita juttuaiheesi vai tilataanko niitä kotimaastasi?

Eroaako täällä työskentely jollain tavalla muista maista, joissa olet työskennellyt?

Onko jotain mikä myy muualla, mutta ei myy täältä?

Onko aiheita joista et voi tehdä juttuja?

Kuinka paljon esimiehesi vaikuttavat juttuaiheisiisi?

Onko alueen uutisointi mielestäsi tasapuolista?

Teetkö mielestäsi juttuja tarpeeksi laajasta aihepiiristä?

Mitä ajattelet positiivista uutisista?

Miten yleisö vaikuttaa työhösi?

Mitä kehittäisit omassa työssäsi tai työtavoissasi?

LIITE 2 Ylen palaute tilaustyönä tehdystä juttusarjasta

Mikko Lindqvistin ja Tuomas Keräsen Lähi-idän insertit aamutelevisiossa /
arvioitsija uutispäällikkö Olli-Pekka Lukka (040 830 7005, olli-pekka.lukka@yle.fi)

yleistä:

Viidestä noin viisiminuuttisesta insertistä paistaa tekemisen into. Tekijät ovat työtä säästämättä paneutuneet aiheisiin sekä tekniseen toteutukseen ja hakeneet paljon ja hyviä haastateltavia. Juttujen kuvitus on rikasta ja mielenkiintoista. Erityisen ilahduttavaa on, että melkein jokaisesta insertistä löytyy inhimillinen tarina palestiinalaisten jokapäiväisestä elämästä. Tulos on tilauksen ja tekijöiden lupauksen mukainen.

jakso 1: turismi elinkeinona

Erilaista Lähi-itää, tavallista elämää, jota uutisten lyhyissä ja usein väkivallan täyttämässä kuvissa ei näy. Rauhallinen tunnelma, maisemaa, haastateltavia paljon, mutta ei liikaa. Matkamuistokaupasta tullaan ulos vasta kahden minuutin kohdalla, ulkokuva ehtii siihen mennessä jo kaivata. Viidestä insertistä ehkä hajanaisin, kerronnaltaan vähän poukkoilevan oloinen. Spiikki välillä hieman paperista luetun tuntuista.

jakso 2: matkakohteet

Perusideana se, että turisti ei välttämättä pääse kaikkiin mielenkiintoisiin kohteisiin. Loistavaa, että niitä kohteita myös näytetään. Kuvallisesti todella hieno juttu ja kuvia myös maltetaan esittää sopivalla temmolla. Still-kuvilla toteutettu flashback vesivarastojen historiasta on hieno idea ja onnistuu myös toteutukseltaan. Voi johtua kopiosta, mutta äänen taso vaihteli ja joissain haastatteluisissa (mm. matkailualan naishenkilö tien vieressä) autojen äänet häiritsivät eli haastattelupaikan olisi voinut valita paremmin.

jakso 3: nuorten kerhohanke

Nuorten elämää ja toiveita on kuvattu hyvin ja toimittaja itse menee stand upissa rohkeasti mukaan tunnelmaan. Tässäkin jutussa huomio kiinnittyi välillä äänen tason vaihteluihin. Spiikissä vähän paperin makua. Juttu kulkee mukavasti, ei-kovin-seksikäs aihe saa potkua siitä, että palestiinalaisnuorten puuhastelu poikkeaa aika lailla meikälaisten nuorten vastaavasta. Eikä oikeastaan häiritse, että ollaan kerholla melkein koko ajan,

kun toimintaa kuitenkin on.

jakso 4: intifadan seurauksia elinkeinoille

Hyvä selviytymistarina ihmistä lähellä. Paikalliset olot ja alituinen hengenvaara välittyvät opettaja-kauppiaan kertomuksesta. Kerronta on rauhallista, ihmisen elämänkaarelle annetaan tilaa. Ei kuitenkaan malta olla pohtimatta sitä, olisiko insertti ollut vielä parempi kahden, ehkä aivan erilaisen elämäntarinan esittelyllä.

jakso 5: Länsirannan yöelämä

Inserttisarjan helmi viimeisenä. Musiikkia, liikettä, Länsiranta sellaisena kuin vain harva sen on television välityksellä kokenut. Toimittaja kuljettaa juttua omalla toiminnallaan ja pistää itsensä likoon, tuloksena ehjä tarina illan kulusta. Paikalliset tavat ja erikoisuudet selviävät katsojalle mainiosti suomalaisin silmin koettuina. Oma toimintaa on jo ehkä liikaakin, esimerkiksi vähän epäluontevan lihanpilkkomiskohtauksen olisi voinut jättää paikallisten kokkien huoleksi.